

Návrh legislativní analýzy českého práva ve vztahu k online soudnictví

Pavel Loutocký, Andrej Krištoffík, Zbyněk Loebel, David Kosař, Michal Malaník

Tato legislativní analýza by měla sloužit jednak k identifikaci klíčových prvků architektury online soudnictví v České republice na základě předchozích poznatků, jednak k identifikaci konkrétních zjištění a doporučení v souvislosti s aktuální právní úpravou v České republice vedoucí k případným návrhům její úpravy. Tento materiál tak v úvodu zdůrazní možná východiska pro změnu fungování a současného chápání zapojení moderních technologií do soudního systému, dále pak bude analyzovat v konkrétních otázkách současnou právní úpravu (se zaměřením na soukromoprávní aspekty), ze které pak bude vyvozovat konkrétní poznatky a doporučení v rámci úvah dle *lege ferenda*, které mají směřovat k možnému budoucímu fungování online soudů. Analýza však zejména předkládá způsob, jakým je možné již v současném stavu právní úpravy začlenit zkušební provoz instituce online soudu a uvažovat nad jeho fungováním.

Obsah

TEORETICKÁ ČÁST.....	4
1. Manažerské shrnutí.....	4
2. Základní doporučení pro zavedení online soudu pro Českou republiku.....	4
3. Vedení soudního sporu online dle českého práva.....	9
3.1 Online podání stran	9
Včasnost podání.....	13
3.2 Projednání sporu online a nařízení jednání	13
Elektronický spis	15
Rozhodnutí.....	16
3.3 Problematika elektronického doručování v rámci soudního řízení	17
Doručování prostřednictvím datových schránek	17
Doručování prostřednictvím elektronické adresy (odlišné od datových schránek)	18
Shrnutí.....	20
3.4 Rozhodnutí sporu a vydání rozhodnutí online	21
Shrnutí	24
3.5 Vedení smírčího řízení online.....	24
Vyjednávání mezi stranami	24
Mediace	26
Shrnutí.....	29
3.6 Zveřejňování rozhodnutí online a jeho pseudonymizace	29
Shrnutí	32
4. Závěr.....	32
PRAKTICKÁ ČÁST	34
Úvod	34
5. Specifické otázky	34

5.1	Identifikace stran a soudců.....	34
5.2	Podání stran.....	35
5.3	Doručování.....	36
5.4	Online jednání.....	37
5.5	Vedení soudního spisu.....	39
5.6	Lhůty.....	42
5.7	Soudní poplatky	42
5.8	Právní zastoupení.....	43
5.9	Rozhodnutí.....	46
5.10	Jednání o smíru	50
5.11	Další specifické otázky	51

TEORETICKÁ ČÁST

1. Manažerské shrnutí

Předkládaný dokument, jenž má sloužit jako legislativní analýza možností zavedení online soudnictví v České republice, se skládá ze dvou částí. Tou první je část teoretická, která se věnuje představení některých vybraných zahraničních systémů online soudnictví, vhodných k inspiraci, nebo demonstraci některých konceptů. Na to pak navazuje samotná legislativní analýza konceptů souvisejících se zavedením online soudnictví se zaměřením na soukromé právo, jako jsou online podání stran a činění elektronických úkonů vůči soudům, elektronické doručování a vyhotovování elektronických rozsudků, či elektronická mediace. Na tuto analýzu pak navazuje druhá, praktická, část dokumentu, která se věnuje zodpovězení některých konkrétních otázek, které mohou vyvstat při zavázání online soudnictví v České republice.

2. Základní doporučení pro zavedení online soudu pro Českou republiku

V rámci možných scénářů vhodných pro úvahy nad online soudnictvím v České republice je nutno uchopit danou problematiku dle názoru autorů v obdobné rovině, jako je tomu v Kanadě (případně v Anglii a Walesu). Konkrétní architektura a fungování těchto soudů bylo v rámci projektového týmu detailněji rozebráno v publikaci Online soudnictví v České republice.¹ Ostatní případy zde uvedené pak mohou sloužit spíše mj. i po detailnějším prostudování potenciálně jako inspirace, jak lze vhodně navrhnout konkrétními funkcionalitami platform pro rozhodování sporů.

Je však současnou realitou, že obecně elektronizace eJustice v České republice je problematická. Bohužel tento problém vznikl již v minulosti na základě příslušných

¹ Viz zejména kapitola 7. Aktuální příklady online soudnictví ve světě. In: LOEBL, Zbyněk, LOUTOCKÝ, Pavel a kol. Online soudnictví v České republice. Praha: Woltes Kluwer, 2021. 146 s. 1. edice. ISBN 978-80-7676-131-5.

strategií² a posléze rozdrobením a zařazením pod obecnější problematiku eGovernmentu,³ což se projevuje i v rámci dalších strategií zaměřených na digitalizaci České republiky, které mnohdy bohužel postrádají komplexní či koncepčně ucelený návrh.⁴

Na druhou stranu se může zdát jako poměrně překvapivé, že na základě většího množství dostupných statistik je Česká republika ve využívání moderních technologií v justici na předních příčkách mezi evropskými státy. Je však potřeba zdůraznit, že se jedná buď o velmi obecné kategorie, nebo o procesy související s komunikací se soudy; nikoli tedy o kategorie týkající se konkrétních soudních procesů a hlubší elektronizace.⁵ Fakticky je tak situace poněkud jiná a jedná se spíše o to, že se do daných údajů promítá plánovaná (ale stále odkládaná) agenda, a nikoli realizované kroky. O tom svědčí i další odkládání důležitých kroků s elektronizací souvisejících, neboť ani po dlouhém úsilí se nepodařilo zavést systém elektronického spisu⁶, obdobná situace nastává i v souvislosti s promulgací práva (tzv. eSbírka a eLegislativa) atp.

Z uvedeného je tak patrné, že hlavním problémem implementace online soudnictví v České republice v širším smyslu může být nekonceptní přístup k uchopení elektronizace justice v České republice a jednotlivých nutných aspektů (které ale vzhledem k předmětu této analýzy již dále nerozebíráme).

² Původně byl stanoven detailněji záměr elektronizace justice ve Strategii realizace *Smart Administration* v období 2007-2015. Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby [online]. *Ministerstvo vnitra České republiky* [cit. 2021-07-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/modernizace-dokumenty-strategie-pdf.aspx>

³ Resortní strategie pro rozvoj eJustice 2016-2020 [online]. *Ministerstvo spravedlnosti České republiky* [cit. 2020-01-20]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/ms/strategie/strategie-pro-rozvoj-elektronizace-justice-ejustice>

⁴ Mj. viz i Digitální; Česko [online]. *Digitální ; Česko* [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://www.digitalnicesko.cz/>

⁵ Srov. European judicial systems. Efficiency and quality of justice [online]. *Council of Europe*. Edition 2016 (2014 data) [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/european-judicial-systems-efficiency-and-quality-of-justice-cepej-stud/1680788228>. S. 43, dále pak starší The 2018 EU Justice Scoreboard [online]. *European Union*, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2018) 364 final [cit. 2021-07-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2018_en.pdf. S. 33, 34, s novějším The 2019 EU Justice Scoreboard [online]. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2019) 198/2*, European Union [cit. 2021-07-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2019_en.pdf. S. 18.

⁶ Obdobně viz LOUTOCKÝ, Pavel. *Vymahatelnost práva pomocí online řešení sporů*. Praha: Woltes Kluwer, 2020. 232 s. 1. edice. ISBN 978-80-7598-752-5. S.157 a násl.

Jako možné řešení, které by mělo ideálně co nejjednodušeji vést k zavedení online soudu v České republice se tak jeví aplikovat obdobný přístup, jaký byl zvolen v Kanadě (i když zde problém s využíváním moderních technologií v justici nebyl tak markantní). Ten totiž nezavedl pokročilejší moderní technologie obecně do celého soudnictví a soudního rozhodování, ale vydal se cestou vytvoření specializované instituce, která stojí mimo klasickou soudní soustavu.⁷ Obdobné řešení se jeví být vhodné i pro Českou republiku. Minimálně v prvních fázích implementace by se tak nemělo jednat o vytvoření nového soudu, nýbrž by mělo jít o zavedení procesů v rámci existujících soudů (a jejich personálního obsazení) v důsledku čehož by vybraná část stávající agendy byla projednána prostřednictvím platformy online soudu. Spíše než vytváření „dalších“ soudů, se tak jedná spíše o určitou optimalizaci stávajících procesů a vytvoření virtualizovaného prostředí. Tento přístup se jeví jako vhodný i na základě zahraničních zkušeností.

Tento postup skýtá dvě základní výhody v případě úvah nad konstrukcí online soudnictví v České republice. Jednak by zavedení specializované instituce zaměřené na určitý charakter sporů mělo vést ke zjednodušení návrhu architektury rozhodování (a to nejen po stránce technické, ale také procesně právní) a jednak, sekundárně, by vhodná implementace a konstrukce online soudu mohla působit jako vhodná inspirace a příklad toho, jakým způsobem se vydávat v případě implementace dalších technologií v rámci elektronizace stávající soudní soustavy (jednalo by se tedy o možnost inspirovat zpětně eJustici). V souvislosti se zjednodušeným návrhem architektury má pak autorský kolektiv především na mysli tu skutečnost, že není třeba se striktně vázat na již využívané IT systémy, postupy a procesy, ale alespoň do určité míry navrhovat architekturu takového specializovaného online soudu zaměřeného na určitý druh sporů „na zelené louce“.⁸ Je to jednak řešení poměrně jednoduché (respektive jednodušší, než snahy o zapojení stávajících systémů), ale také osvědčené (viz dříve rozebíraný Civil Resolution Tribunal v Kanadě), a tak dle názoru autorů logické. Právě tímto krokem by mělo dojít k jednodušší konstrukci online soudu a oproštění se od kvanta problémů spojených s již dlouho trvajícím (a problematickou) snahou o elektronizaci justice. Ministerstvo spravedlnosti v současné době již pracuje na některých projektech směřujících k elektronizaci, jako je zavedení

⁷ <https://civilresolutionbc.ca>

⁸ K nákladům na takovou infrastrukturu viz třeba roční správy CRT <https://civilresolutionbc.ca/wp-content/uploads/CRT-Annual-Report-2020-2021.pdf>

eSpisu. Jelikož je možné vnímat tyto kroky jako předpoklady pro spuštění online soudnictví, jakož i z důvod nezbytnosti zajištění vzájemné kompatibility jednotlivých systémů digitalizované justice, je právě teď vhodný moment pro zahájení implementace předkládaného návrhu pro online soudy.

Výše řečené ale neznamená, že by taková instituce měla být „odstrážena“ od klasického soudnictví, jedná se spíše o pragmatický návrh zavést a unifikovat postupy v rámci jednoho celku (specializované instituce v rámci specifické větve rozhodování), což je cesta dle názoru autorů účelnější a samozřejmě také v mnohém jednodušší. Právě takový postup by pak měl podpořit snahy o zavedení online soudu (jak uvedeno výše), který zejména v současné době skýtá velký potenciál a možnosti pro zjednodušení postupů a odlehčení přetíženosti soudního systému vyčleněním specifické problematiky⁹ nikoli ve smyslu omezení přístupu ke klasickému soudnímu systému, ale jako poskytnutí určité nadstavby (alternativy). Ta by tak umožnila spory řešit i jinak (oproti původnímu) – a to plně s využitím online prostředí (ale s tím vědomím, že není nutné v rámci online soudnictví řešit jen spory vzniklé online (*sic!*); dokonce není ani účelné působnost takto omezovat).

Posledním bodem, který by měl být v návrzích v rámci tohoto návrhu rozebrán, je pak nikoli konstrukce a uchopení instituce (online soudu) jako celku, ale naznačení toho, jak by měl vypadat samotný rozhodovací proces. Autoři jsou toho názoru, že by měl být obdobný online soudu v Kanadě nebo návrhu v Anglii a Walesu díky asi nejpodobnějšímu společenskému rozložení i v návaznosti na předchozí publikační činnost a některé závěry zde učiněné.¹⁰ Lze ale doporučit rozvrstvení jednotlivých kroků přehledněji (a to rozložením *de facto* do 6 jednotlivých kroků):

- 1. Vzdělávání (obecné):** V této fázi by online soud měl poskytnout informace pro potenciální zájemce o iniciaci sporu, a to nejen formou jednoduchého přehledu o činnostech soudu, ale také například FAQ, zkušenosti uživatelů atd.

⁹ Z pohledu autorského kolektivu je jednou z možných agend na vyčlenění civilní agenda tzv. „small claims“, jako je tomu třeba i u zmiňovaného kanadského CRT. Mimoto se tato agenda již v současnosti českými soudy řeší téměř výhradně bez nařízení jednání a tudíž se jedná s ohledem na jejich množství a současný procesní přístup o vhodné „testovací pole“ pro zavádění online soudnictví.

¹⁰ Viz především kapitola 7. Aktuální příklady online soudnictví ve světě. In: LOEBL, Zbyněk, LOUTOCKÝ, Pavel a kol. Online soudnictví v České republice. Praha: Woltes Kluwer, 2021. 146 s. 1. edice. ISBN 978-80-7676-131-5.

2. **Konkretizace postupu při řešení sporu před jeho iniciací:** Ve chvíli, kdy by se účastník rozhodl spor zahájit, ještě před jeho oficiální iniciací by byl detailněji poučen o jednotlivých krocích (jednalo by se vlastně o specifickou konkretizaci kroků popsaných v 1. bodě), variantách postupů (i případně s možností implementace rozhodovacích stromů) atd.
3. **Iniciace sporu:** V této fázi by stěžovatel zahájil řešení sporů vložení všech potřebných informací do online platformy. Na základě toho by pak byla kontaktována druhá strana a vysvětleny jí jednotlivé důsledky, možnosti a varianty postupu, které jsou relevantní.
4. **Negociace (vyjednávání):** V rámci této fáze by mělo být stranám umožněno vzájemně vyjednat, ke smírnému řešení by je vedl i vhodný design platformy, který by stranám přehledně vysvětlil důsledky a návaznosti jejich rozhodnutí. Tuto fázi nelze nijak podceňovat, protože v rámci ní dochází k vyřešení většiny sporů.¹¹ V případě uzavření dohody o narovnání (či novace) rovněž není nijak problematické, aby platforma vygenerovala příslušný dokument.
5. **Mediace:** Účast třetí osoby, která stranám asistuje s uzavřením dohody je rovněž zásadní a nastupuje ještě před závazným rozhodováním. U některých privátních poskytovatelů rozhodování je patrná automatizace i v této fázi (například rozhodování sporů vzniklých v rámci aukčního domu eBay s využitím expertního systému).
6. **Závazné řešení sporů:** Pokud nedojde k rozhodnutí sporu v předešlých fázích, je nutné celý proces zaštitit závazným rozhodováním (i z toho důvodu, aby byly strany motivovány k urovnání sporu ještě před touto fází). Zde autor doporučuje uvažovat o zavedení specifického druhu rozhodovacího procesu, co se týče jeho postavení vůči soudnímu systému obdobně, jak je tomu v Kanadě u Civil Resolution Tribunal.

Jistou inspiraci by pak mohla na první pohled ještě poskytnout ODR platforma provozována Evropskou komisí. Toto řešení sporů ale nelze považovat za takové, které spadá do problematiky online soudnictví, jedná se čistě o mimosoudní urovnání

¹¹ LOUTOCKÝ, Pavel. Vymahatelnost práva pomocí online řešení sporů. 1. vyd. Praha: Woltes Kluwer, 2020. 217 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7598-752-5. S. 26 a násl.

spotřebitelských sporů, a to prostřednictvím ODR platformy¹², která do celého procesu případně zapojuje schválené a pověřené subjekty mimosoudního řešení sporů. Daný nástroj je ale v současné chvíli bohužel neúspěšný (k urovnání sporu mezi stranami dochází v méně než v 1 % případů),¹³ což je způsobeno omezeným využíváním a neefektivním zapojením moderních technologií, složitostí celého procesu, nemožností přímého vyjednávání mezi stranami a mnoha dalšími problémy. Tento způsob řešení tak poskytuje jistým způsobem příklad toho, jak se uchopení problematiky zavádění moderních technologií do rozhodování sporů a rovněž provázání s donucovacími mechanismy spíše bohužel vyhnout (detailněji pak konkrétní důvody a návaznosti na českou právní úpravu byli rozebrány jedním z autorů v minulosti)¹⁴. Vhodné užití informačních technologií, resp. celková elektronizace procesu a její přehlednost je tedy jedním z klíčových faktorů pro úspěšnost celého projektu, proto se v další kapitole věnujeme právě analýze současných možností elektronizace soudního systému.

3. Vedení soudního sporu online dle českého práva

V této kapitole se zaměříme zejména na podmínky, za kterých lze vést civilní spor online a kde jsou potenciálně českým právním řádem kladeny překážky či specifické podmínky pro vedení takového řízení (včetně vydání rozhodnutí, nabytí jeho právní moci atp.).¹⁵

3.1 Online podání stran

Občanský soudní řád obsahuje řadu institutů online soudnictví zavedených novelami posledních let, mnoho z nich však v praxi nefunguje. Pro online podání stran stanovuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“),

¹² Online řešení sporů [online]. Evropská komise [cit. 2021-07-15]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/index.cfm?event=main.home2.show&lng=CS>

¹³ Functioning of the European ODR Platform Statistics 2nd year [online]. Evropská komise [cit. 2021-07-13]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2nd_report_on_the_functioning_of_the_odr_platform_3.pdf, či LOUTOCKÝ, Pavel. *Vymahatelnost práva pomocí online řešení sporů*. Praha: Woltes Kluwer, 2020. 232 s. 1. edice. ISBN 978-80-7598-752-5. S. 98.

¹⁴ LOUTOCKÝ, Pavel. *Vymahatelnost práva pomocí online řešení sporů*. Praha: Woltes Kluwer, 2020. 232 s. 1. edice. ISBN 978-80-7598-752-5. S. 52 a násl.

¹⁵ Lze se ale případně inspirovat a další poznatky detailněji aplikovat i v jiných dílčích oblastech. Viz například: <https://www.mvcr.cz/soubor/analyza-spravniho-radu-z-pohledu-uplneho-elektronickeho-podani.aspx>

zvláštní podmínky a přísný režim při jejich nedodržení, strohá úprava online podání v praxi navíc vyvolává řadu nejasností, které musí řešit judikatura. Strohá úprava vedla například k tomu, že povinnost informovat účastníka řízení o neplatnosti jeho elektronického podpisu, byla zavedena až judikaturou Ústavního soudu (nález sp. zn. I. ÚS 2963/17 ze dne 16. 1. 2018 (N 7/88 SbNU 95)). Podobně Ústavní soud reagoval na praktické překážky při uplatnění online podání a zavedl povinnost soudů upozornit a poskytnout účastníkovi prostor pro nápravu anebo zajistit dostatečné programové vybavení soudu v případě, že se nepodaří z důvodu nedostatečné programové vybavenosti soudu otevřít podání nebo přílohy v elektronické podobě zaslané formou datové zprávy doručené do datové schránky (nález sp. zn. I. ÚS 226/20 ze dne 25. 3. 2020).

OSŘ sice zavádí možnost připojit všechny přílohy v elektronické podobě¹⁶, avšak v praxi byly uplatnění elektronických příloh kladeny překážky vyplývající z nejednoznačnosti zákonné úpravy. Některé obecné soudy např. dospěly k závěru, že se v případě elektronicky učiněného (emailového) podání opatřeného zaručeným elektronickým podpisem, tento podpis nevztahuje na přílohy elektronické zprávy, na něž se tím pádem vztahuje povinnost doplnit originál. Ústavní soud tento výklad ale negoval.¹⁷

Chybějící zákonná úprava a nekonzistentní judikatura týkající se například včasnosti podání (otázka, zda je emailové podání doručené několik sekund/minut po půlnoci opožděné, se již setkalo s vícero, značně odlišnými výklady)¹⁸, mohou v praxi představovat překážky pro uplatnění práva na spravedlivý proces.

OSŘ také zavádí možnost úkony občanského soudního řízení, včetně dokazování, provádět prostřednictvím videokonference. V souvislosti s tím OSŘ speciálně pro úkony s využitím videokonferenčního zařízení stanoví, že před zahájením takového úkonu poučí předseda senátu osobu, které se úkon týká, o způsobu provedení úkonu¹⁹. Dále umožňuje účastníkovi nebo osobě, jíž se úkon týká, kdykoli v průběhu úkonu prováděného s využitím videokonferenčního zařízení vznášet námitky proti kvalitě obrazového nebo

¹⁶ § 42 odst. 4 OSŘ.

¹⁷Nález sp. zn. IV. ÚS 1829/13 ze dne 12. 2. 2014 (N 16/72 SbNU 203).

¹⁸ I. ÚS 892/14 x 23 Cdo 3214/2017, Pl. ÚS-st 53/21, apod.

¹⁹ § 102a odst. 3 OSŘ.

zvukového přenosu²⁰. Předpokládaná možnost vést elektronický spis²¹ zatím existuje pouze „na papíře“ (otázkou je, zda je na vině zákon či chybějící vůle zákonem předpokládanou možnost implementovat).

Co se týče rozhodnutí, lze kromě písemného rozsudku vydat dle § 158 OSŘ také elektronický rozsudek, pro nějž zásadně platí stejné podmínky jako pro písemný rozsudek. Kromě elektronického rozsudku umožňuje OSŘ též použití jednodušší formy rozhodnutí – elektronického platebního rozkazu (dále také „EPR“). EPR se poměrně podstatně liší od klasického platebního rozkazu, OSŘ pro něj stanovuje (zvláštní) přísnější podmínky a přísnější režim jejich nedodržení, což může potenciálně představovat překážky pro jeho praktické uplatnění.

OSŘ umožňuje podání učinit v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem.²² Nicméně pro takové podání, jedná-li se o návrh ve věci samé, stanovuje zvláštní podmínky a přísný režim při jejich nedodržení. Návrh ve věci samé učiněný telefaxem nebo v elektronické podobě je třeba nejpozději do 3 dnů doplnit předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění. Lhůta 3 dnů je lhůtou zákonnou²³, kterou nelze prodloužit²⁴. Pokud nebyla podání ve stanovené lhůtě doplněna, soud k nim nepřihlíží²⁵. Uplyne-li tedy lhůta pro doplnění podání marně, účinky podání nevzniknou, jako by nebylo vůbec podáno, případné pozdější doplnění může mít jen účinky nového (samostatného) podání. Přitom soud není povinen k doplnění podání podatele vyzývat.²⁶

Předseda senátu navíc může stanovit, že je účastník povinen soudu předložit originál (písemné podání shodného znění) i jiných podání učiněných telefaxem.²⁷ Jeho rozhodnutí má povahu usnesení o vedení řízení, a opravný prostředek tak není přípustný²⁸.

²⁰ § 102a odst. 4 OSŘ.

²¹ § 40b odst. 1 OSŘ.

²² § 42 odst. 1 OSŘ.

²³ § 55 OSŘ.

²⁴ NS 2 Cdon 1128/97, Rc 39/1998

²⁵ § 42 odst. 2 OSŘ.

²⁶ PODANÝ, Jan. § 42 [Podání]. In: SVOBODA, Karel a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 195.

²⁷ § 42 odst. 2 OSŘ.

²⁸ PODANÝ, Jan. § 42 [Podání]. In: SVOBODA, Karel a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 195.

Povinnosti doplnit originál však neplatí, pokud je elektronické podání podepsané způsobem, se kterým zvláštní právní předpis spojuje účinky vlastnoručního podpisu.²⁹

Tato poměrně strohá úprava elektronického podání vyvolává v praxi nejasnosti a překážky. V roce 2017 byla za účelem vyřešení některých z nich přijato sjednocující stanovisko pléna Nejvyššího soudu.³⁰

V praxi například dochází k zaměňování podmínek pro různé druhy elektronických podání, například k vyžadování doplnění originálu u podání doručovaných prostřednictvím datové schránky. Na to reagoval mj. náleží ÚS sp. zn. II. ÚS 289/15 ze dne 7. 3. 2016 (N 38/80 SbNU 475) s populárním názvem „Nepřípustný formalismus při elektronickém podání žaloby do datové schránky“.

Strohá úprava též vedla například k tomu, že povinnost informovat účastníka řízení o neplatnosti jeho elektronického podpisu, byla zavedena až judikaturou Ústavního soudu³¹, nikoliv zákonem. Ústavní sud dále též stanovil povinnost soudů upozornit a poskytnout účastníkovi prostor pro nápravu anebo zajistit dostatečné programové vybavení soudu v případě, že se nepodaří z důvodu nedostatečné programové vybavenosti soudu otevřít podání nebo přílohy v elektronické podobě zaslané formou datové zprávy doručené do datové schránky.³²

K podání učiněnému elektronicky lze připojit také všechny jeho přílohy v elektronické podobě³³, což zákon explicitně zdůrazňuje v § 79/2 zakotvujícím, že žalobce je povinen k návrhu připojit písemné důkazy, jichž se dovolává, a to v listinné nebo v elektronické podobě.

V praxi byly uplatnění elektronických příloh kladeny překážky vyplývající z nejednoznačnosti zákonné úpravy.

Na podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu se pak nevztahuje povinnost podpisu a datování, jež se vztahuje na ostatní podání.

²⁹ § 42 odst. 3 OSŘ.

³⁰ NS Plsn 1/2015.

³¹ Nález sp. zn. I. ÚS 2963/17 ze dne 16. 1. 2018 (N 7/88 SbNU 95).

³² Nález sp. zn. I. ÚS 226/20 ze dne 25. 3. 2020

³³ § 42 odst. 4 OSŘ.

Včasnost podání

V tomto případě chybí právní úprava, která by reagovala na specifičnost elektronického podání. Praxe tak musela reagovat na nejasnosti ohledně včasnosti elektronického podání.³⁴ V rozhodovací praxi vrcholných soudních instancí však původně panoval rozkol, a tak v různých otázkách došlo k rozličným výkladům. Příkladem může být právě otázka včasnosti podání v situaci kdy byl e-mail sice odeslán před uplynutím lhůty, avšak doručen na server adresovaného soudu byl až několik minut po půlnoci (tzn. po uplynutí lhůty). Dle Ústavního soudu je takovéto podání učiněno včas, tedy je nutné brát v potaz čas odeslání³⁵, kdežto dle názoru Nejvyššího soudu se již bude jednat o podání opožděné (i když byl e-mail připsán na server soudu jen několik sekund po uplynutí lhůty). Tento přístup byl pak sjednocen Ústavním soudem až v nálezu sp. zn. I. ÚS 1179/20, kde se přiklonil k názoru Nejvyššího soudu, současná praxe tak považuje za rozhodný okamžik připsání e-mailu na server adresáta.

Chybějící zákonná úprava a nekonzistentní judikatura tak mohou v praxi představovat překážky pro uplatnění práva na spravedlivý proces. OSŘ pak pouze speciálně stanovuje, kdy je zahájeno řízení, je-li návrh na zahájení řízení učiněn prostřednictvím veřejné datové sítě a elektronické aplikace určené k podání takového návrhu. V takovém případě platí, že řízení je zahájeno v okamžiku, kdy je návrh dostupný informačnímu systému určenému k příjmu takového podání.³⁶

3.2 Projednání sporu online a nařízení jednání

V souvislosti s online průběhem řízení je nutno rozebrat otázku související s projednáním sporu stranami před soudem, respektive možnost rozhodnout spor jen na základě listinných podání. Na tuto situaci pamatuje § 115a OSŘ, který zdůrazňuje, že „*k projednání věci samé není třeba nařizovat jednání, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.*“

³⁴ Viz judikatura ÚS a NS (I. ÚS 892/14, 23 Cdo 3214/2017 apod.).

³⁵ Viz sp. zn. II. ÚS 2560/13.

³⁶ § 82 odst. 1 OSŘ

Toto ustanovení je důležité zejména v případě rozhodování sporů o nízké hodnotě a „patří mezi často aplikovaná ustanovení urychlující řízení na úkor dokazování.“³⁷ Je však nutno zdůraznit, že v tomto případě je nutno, aby se účastníci tohoto práva vzdali, případně částečně vzdali (například po vyslechnutí svědků online atp.). Podmínkou pro vynesení rozsudku bez nařízení jednání je pak „skutečný či presumovaný souhlas účastníků s tímto postupem. Souhlas soud presumuje, pokud se účastníci ve lhůtě soudem stanovené výslovně nevyjádří, že s vyhlášením rozsudku bez jednání nesouhlasí.“³⁸

V rámci rozhodování věci samé je nicméně podstatné, aby v rámci předložených písemností byl skutkový stav bez pochybností jasný. Jednání pak soud musí nařídit v takovém případě, kdy „proti sobě navzájem neslučitelná skutková tvrzení účastníků, jež mají vliv na rozhodnutí ve věci samé, nebo rozhodnutí ve věci samé odvisí od skutečnosti, kterou jeden z účastníků tvrdí, avšak neprokazuje.“³⁹ Zdůrazňujeme pak, že i v případě vedení řízení bez nařízení jednání je nutno rozsudek vyhlášovat veřejně.⁴⁰

Novela č. 296/2017 Sb. s účinností od 30. 9. 2017 přinesla možnost provádět úkony občanského soudního řízení prostřednictvím videokonference. Soud může provést úkon s využitím videokonferenčního zařízení buď na návrh účastníka nebo je-li to účelné, zejména tak může zprostředkovat přítomnost účastníka nebo tlumočníka na jednání nebo provést výslech svědka, znalce nebo účastníka, jak zákon demonstrativně uvádí v § 102a. Totožnost osoby, jíž se takový úkon týká, pak ověří zaměstnanec soudu pověřený k tomu předsedou senátu⁴¹, přitom osobou ověřující totožnost v místě, kde se nachází osoba, jíž se úkon týká, může být se souhlasem předsedy senátu i zaměstnanec soudu nebo věznice nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence, pokud k tomu byl pověřen předsedou tohoto soudu nebo ředitelem věznice nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence. Tato osoba je po celou dobu úkonu přítomna na místě, kde se osoba, které se úkon týká, nachází. Využívání ověření totožnosti pomocí videokonference bylo již některými soudy využíváno v době pandemie COVID-19. Toto řešení je však z pohledu

³⁷ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 578.

³⁸ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 577.

³⁹ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 578.

⁴⁰ Ve smyslu § 156 odst. 1 OSŘ.

⁴¹ § 102a odst. 2 OSŘ.

současné právní úpravy poněkud nejisté. V současném stavu legislativy je možné vzdáleně projednat věc za kontinuální přítomnosti ověřující osoby. Tedy i bez další legislativní změny je možné v případě potřeby ústního jednání vést spor online s využitím soudního personálu k ověření totožnosti. Z dlouhodobého hlediska a při dalších fázích implementace online soudu by bylo však vhodnější uvažovat o přístupu, který by přítomnost další osoby nevyžadoval, kupříkladu s využitím eIdentity a podmínky kontinuálního videozáznamu místnosti.

OSŘ speciálně pro úkony s využitím videokonferenčního zařízení stanoví, že před zahájením takového úkonu poučí předseda senátu osobu, které se úkon týká, o způsobu provedení úkonu.⁴² Dále umožňuje účastníkovi nebo osobě, jíž se úkon týká, kdykoli v průběhu úkonu prováděného s využitím videokonferenčního zařízení vznášet námitky proti kvalitě obrazového nebo zvukového přenosu.⁴³

Důkaz lze provést s využitím videokonferenčního zařízení, je-li to účelné. Účastníci mají právo být přítomni u takto prováděného dokazování. Jeho výsledky je třeba vždy při jednání sdělit.⁴⁴

Elektronický spis

OSŘ umožňuje, aby o každém sporu nebo jiné právní věci byl veden spis kromě listinné podoby též v elektronické podobě.⁴⁵ Nicméně v praxi čelí zavedení elektronických spisů překážkám. Elektronický spis je možné vést pouze v informačním systému speciálně k tomu určenému, přičemž byl takový informační systém nazvaný ISIR doposud vytvořen pouze pro insolvenční řízení.⁴⁶

Podle vyjádření předsedy ČAK Vladimíra Jirouska z roku 2019 je „zjevné, že se nejedná o problém legislativní, tedy o zoufalou nedostatečnost chybějící právní úpravy, ale o problém technologický, tedy racionální využití vhodné a v rámci státní správy kompatibilní a administrativní – tedy jak implementovat koordinovaně ve státní správě

⁴² § 102a odst. 3 OSŘ.

⁴³ § 102a odst. 4 OSŘ.

⁴⁴ § 122 odst. 2 OSŘ.

⁴⁵ § 40b odst. 1 OSŘ.

⁴⁶ (PŘIDAL, Ondřej. § 40b [Spis a podepisování úkonů soudu]. In: SVOBODA, Karel a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 178.)

technologie, které již léta bezpečně fungují například v internetovém bankovníctví a v zahraničí samozřejmě i v rámci justice a správních řízení,⁴⁷

Rozhodnutí

Kromě písemného rozsudku lze vydat dle § 158 OSŘ také elektronický rozsudek, pro nějž zásadně platí stejné podmínky jako pro písemný rozsudek.

Kromě elektronického rozsudku umožňuje OSŘ též použití jednodušší formy rozhodnutí – elektronického platebního rozkazu (EPR) zavedeného novelou č. 123/2008 Sb. s účinností od 1. 7. 2008. EPR se poměrně podstatně liší od klasického platebního rozkazu, OSŘ pro něj stanovuje přísnější podmínky a přísnější režim jejich nedodržení. Na rozdíl od platebního rozkazu jej nelze vydat ex officio i bez návrhu žalobce, nýbrž pouze na návrh žalobce. Dále obsahuje nad rámec obecných podmínek vydání platebního rozkazu speciální podmínky určující způsob a obsah podání, výši plnění a zvláštní poplatek. Návrh na vydání EPR musí být podán na elektronickém formuláři, zveřejněném ministerstvem způsobem umožňujícím dálkový přístup, podepsaném žalobcem⁴⁸. Kromě obecných náležitostí dle § 42 ods. 4 a náležitostí podle § 79 odst. 1 musí navíc obsahovat datum narození fyzické osoby, identifikační číslo právnické osoby nebo identifikační číslo fyzické osoby, která je podnikatelem. Zásadním rozdílem oproti platebnímu rozkazu je, že peněžité plnění požadované žalobcem nesmí převyšovat částku 1 000 000 Kč a musel být zaplacen poplatek za řízení o vydání EPR splatný podáním návrhu na zahájení řízení nejpozději ve lhůtě soudem k tomu určené. Řízení dále nesmí být ve fázi pokračování po jeho přerušeni.

Za problematické lze považovat ustanovení, podle kterého návrh na vydání EPR, který neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neurčitý, předseda senátu usnesením odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení.⁴⁹ Na rozdíl od ostatních podání – včetně návrhu na vydání platebního rozkazu – se nepoužije § 43, dle nějž předseda senátu vyzve účastníka, aby bylo opraveno

⁴⁷ <https://www.ceska-justice.cz/2019/08/cak-nepodpori-piratsky-navrh-elektronizaci-soudnich-spisu-podle-michalka-skodi-advokatum/>

⁴⁸ § 174a odst. 1 OSŘ.

⁴⁹ § 174a odst. 4 OSŘ.

nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité.⁵⁰

Zákonné požadavky při použití systému CEPR kladou překážky pro digitalizaci soudnictví.

3.3 Problematika elektronického doručování v rámci soudního řízení

Problematika elektronického doručování v rámci civilního soudního řízení je upravena zejména § 46 a násl. OSŘ. Klíčové pro tuto problematiku bude především ustanovení související s doručování prostřednictvím veřejné datové sítě a za využití emailu či jiné soudem akceptovatelné elektronické adresy. Obecně pak právní úprava stanovuje postupně dle § 45 OSŘ, že by mělo být doručováno primárně při „jednání nebo jiném soudním úkonu“ (tedy v případě fyzické přítomnosti stran). „Nedošlo-li k doručení písemnosti podle odstavce 1 (tedy při fyzické přítomnosti stran – pozn. autor), doručí ji soud prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Není-li možné doručit písemnost prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky, soud ji doručí na žádost adresáta na jinou adresu nebo na elektronickou adresu.“⁵¹

Je pak dále ještě nutno rozlišovat situace, kdy dochází k doručování písemností obecně během soudního řízení bez stanovení dalšího požadavku a ve chvíli, kdy OSŘ stanovuje explicitně požadavek doručení do vlastních rukou. Do vlastních rukou je pak typicky doručována zejména žaloba⁵², změna žaloby – návrhu na zahájení řízení⁵³ či obecně soudního rozhodnutí⁵⁴.

Doručování prostřednictvím datových schránek

V případě doručování písemnosti v rámci civilního řízení za využití datových schránek OSŘ odkazuje na úpravu obsaženou v zákoně č. 300/2008 Sb., zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁵ V tomto zákoně jsou pak detailněji uvedeny podmínky upravující jak samotné zřízení datových

⁵⁰ § 174a odst. 4 OSŘ.

⁵¹ § 45 OSŘ.

⁵² § 79 odst. 3 OSŘ.

⁵³ § 95 odst. 1.

⁵⁴ § 158 odst. 2 OSŘ.

⁵⁵ § 47 OSŘ.

schránek,⁵⁶ tak otázky související s náležitou identifikací držitele či otázky okamžiku doručení.⁵⁷ Podstatné v rámci této analýzy je, že za standardních podmínek je možno datových schránek využít v rámci online komunikace jak v případech obecného doručování písemností, tak i v případě, kdy je požadováno doručení do vlastních rukou. V § 49 odst. 6 je totiž zmíněno, že „*doručení písemnosti prostřednictvím veřejné datové sítě se považuje za doručení do vlastních rukou adresáta*“, je tedy možno konstatovat, že v případě, že daná osoba má zřízenou datovou schránku, je možno požadavky kladené na doručování v rámci OSŘ za využití datových schránek naplnit.

Hlavním problémem, který v případě tohoto způsobu doručování sledujeme, je to, že zejména jen velmi málo fyzických osob si na základě požadavku dobrovolnosti⁵⁸ nechalo datovou schránku zřídit.⁵⁹ To je tak dle našeho názoru hlavním limitujícím faktorem pro větší využívání tohoto způsobu výměny informací online. Tato situace však měla být změněna s novou úpravou, která měla zřizovat datové schránky automaticky i fyzickým osobám při využití bankové identity. Od tohoto kroku bylo však prozatím upuštěno pro nesouhlas široké veřejnosti.

Doručování prostřednictvím elektronické adresy (odlišné od datových schránek)

OSŘ nicméně umožňuje v rámci civilního řízení rovněž v případě určitých situací a za stanovených podmínek využít doručování rovněž prostřednictvím soudu sdělené elektronické adresy. „*Prostřednictvím veřejné datové sítě soud doručuje na elektronickou adresu, kterou adresát sdělil soudu, jestliže soud o doručení písemnosti tímto způsobem požádal nebo s ním vyslovil souhlas.*“⁶⁰ Elektronickou adresou je typicky emailová schránka; pokud pak soud „*k podávání a doručování nezveřejnil způsobem umožňujícím dálkový přístup (na svých webových stránkách) jiné akceptované druhy elektronické adresy*

⁵⁶ Dle § 46 odst. 1 OSŘ je stanoveno, že „adresou pro doručování prostřednictvím veřejné datové sítě je adresa datové schránky evidovaná podle zvláštního právního předpisu“. Tímto zvláštním předpisem je pak právě uvedený zákon č. 300/2008 Sb., zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ K tomu více viz Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 273 a násl.

⁵⁸ § 3 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁹ Dle informací z roku 2019 se jednalo jen o 165 000 datových schránek zřízených pro fyzické osoby. <https://www.mvcr.cz/soubor/portal-obcana-a-datove-schranky-pdf.aspx>

⁶⁰ § 46 odst. 2 OSŘ.

(například pro Skype, WhatsApp a další služby veřejné datové sítě), lze využít (účinně pro doručení označit) jen adresu elektronické pošty (e-mailu).“⁶¹

Možnost využití tohoto způsobu komunikace se pak na první pohled jeví jako poměrně lákavá vzhledem k vyšší uživatelské přívětivosti a vzhledem k tomu, že oproti datovým schránkám a jejich využívání fyzickými osobami je tento způsob komunikace využívám *de facto* valnou většinou fyzických osob. Zásadní překážka, která je nicméně formalisticky pochopitelná, je obsažena v § 47 odst. 2 OSŘ: „*při doručování písemnosti podle § 46 odst. 2 (tedy prostřednictvím elektronické adresy – pozn. autor) soud adresáta vyzve, aby doručení potvrdil soudu do 3 dnů od odeslání písemnosti datovou zprávou podepsanou adresátem*“, a § 47 odst. 3 OSŘ: „*doručení prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu je neúčinné, jestliže se písemnost zasláná na elektronickou adresu vrátila soudu jako nedoručitelná nebo jestliže adresát do 3 dnů od odeslání písemnosti nepotvrdil soudu její přijetí datovou zprávou podle odstavce 2.*“

Nutno podotknout, že v tomto bodě je textace zákona v souvislosti s elektronickou adresou poněkud zmatečná, jelikož používá pojem „datová zpráva“, který je primárně spojován se systémem datových schránek. V tomto případě nicméně z textace zákona dle našeho názoru vyplývá, že se jedná o emailovou adresu (či jiný přípustný komunikační nástroj). Dle § 42 OSŘ je pak možno využít podání v elektronické podobě (logicky v návaznosti na § 47 odst. 2 OSŘ) a pro požadované potvrzení do 3 dnů využít například právě emailové schránky a zprávy podepsané uznávaným⁶² nebo kvalifikovaným elektronickým podpisem.⁶³ Potvrzení pak „*musí být adresováno na zveřejněnou adresu podatelny soudu, nikoli na individuální elektronickou adresu některé ze soudních osob... Potvrzení nemusí být učiněno ze stejné adresy, na kterou bylo doručováno, ani prostřednictvím stejné elektronické služby, musí však splňovat technické podmínky podání...*“⁶⁴ V případě doručování prostřednictvím elektronické adresy je pak nadto

⁶¹ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 255.

⁶² Dle § 6 odst. 2 zákon č. 297/2016 Sb. Zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ Dle čl. 3 odst. 12 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES

⁶⁴ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 286.

nutno podotknout, že takto nelze doručovat písemnosti, pro které zákon klade podmínku doručení do vlastních rukou (a to z důvodu nemožnosti v případě takového způsobu komunikace potvrdit doručení adresátovi na rozdíl od datových schránek, kde je takováto funkcionality implicitně obsažena). Zde jen úvahově uvádíme, že některé jiné komunikační nástroje, jako je například Facebook Messenger takovouto funkcionality obsahují, nenaplní však formální požadavky OSŘ pro doručování do vlastních rukou.

Přestože tedy OSŘ umožňuje využívat elektronické adresy pro doručování, v tomto případě je limitováno hned dvěma faktory. Nelze jí využít v případě doručování písemností do vlastních rukou (viz výše konkrétní situace). Pro účinnost takového doručení v ostatních případech je pak nutné, aby dané adresát do 3 dnů potvrdil za využití uznávaného či kvalifikovaného elektronického podpisu. Těmito podpisy nicméně obdobně jako v případě zřízení datových schránek disponuje jen zlomek fyzických osob.⁶⁵ Lze nicméně uvažovat o využití nově formované identity BankID⁶⁶, ta nicméně sama o sobě naplňuje požadavky „jen“ pro zaručený elektronický podpis, který však nespadá pod formálně požadované dle OSŘ. Na druhou stranu je však pomocí této identity možno zřídit a připojit se do datové schránky, tedy jisté zjednodušení dostupnosti celkově k eGovernmentu by mělo nastat.

Shrnutí

V rámci této podkapitoly jsme identifikovali možné scénáře, při kterých lze využít elektronických nástrojů pro doručování písemností dle OSŘ. Právní úprava umožňuje využít komunikace prostřednictvím datových schránek nebo v omezených případech emailovou schránku (či jiný elektronický nástroj schválený soudem), v rámci kterého ale musí při potvrzení být zpráva podepsána uznávaným nebo kvalifikovaným elektronickým podpisem odeslána adresátem do 3 dnů. Vzhledem k tomu, že uvedené elektronické nástroje jsou stále využívány jen minimem fyzických osob, a vzhledem k poměrně naivní představě v zásadní změnu relevantní legislativy (co se týče formálních požadavků na elektronickou komunikaci v rozebíraných případech) je pravděpodobně nejrealističtějším doporučením při úvahách nad online soudem asistence při zřizování požadovaných služeb zejména ve více formalizovaných fázích soudního řízení - například

⁶⁵ Tyto informace nám byly poskytnuty po konzultacích zaměstnanci Odboru eGovernmentu - Ministerstvo vnitra České republiky.

⁶⁶ <https://www.bankid.cz/>

v rámci mediace či negociace není třeba využívat datových schránek, v případě soudního řízení ale ano. Pokud by tedy spor dospěl do této závazné fáze, minimálně asistence danému subjektu by mohla neochotu využití takových nástrojů alespoň částečně eliminovat. Rovněž postupné rozšiřování možností elektronické komunikace⁶⁷ a také možné opětovné zvážení automatické aktivace datových schránek⁶⁸ by pak přístup zejména k závazným formám rozhodování online měla dále podpořit a rozšířit.

3.4 Rozhodnutí sporu a vydání rozhodnutí online

V rámci této kapitoly je potřebné analyzovat, zda a za jakých podmínek lze přistoupit k vydání soudního rozhodnutí v civilních věcech online, tedy bez fyzické účasti stran. V této části se však zaměříme zejména na požadavky a specifika, která nastávají vzhledem k vydání rozhodnutí online, dále se detailněji nebudeme zabývat obecnými požadavky na strukturu a další náležitosti rozhodnutí, které nejsou při způsobu rozhodování online dle našeho názoru nijak odlišné. Dále se pak soustředíme na vydání rozsudku dle § 152 a násl. OSŘ, který je svým postavením a právní úpravou dostatečně charakteristický (a reprezentativní) pro rozhodování soudu i proto, že jiné způsoby ukončení soudního řízení (například usnesením) často na náležitosti týkající se rozsudku analogicky odkazují.⁶⁹

Při úvahách nad vyhlášením / vydáním rozhodnutí je pak nutné se zaměřit zejména na otázky, které souvisí s vyhlášením rozsudku⁷⁰, formálními požadavky kladenými na

⁶⁷ Viz celkově zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zejména pak § 10: „(1) Uživatel služby má právo na zápis kontaktního údaje o elektronické adrese nebo telefonním čísle (dále jen „kontaktní údaj“) do základního registru právnických osob, podnikajících fyzických osob a orgánů veřejné moci nebo do registru obyvatel pro zaslání informací podle tohoto zákona a pro zaslání dalších informací souvisejících s poskytováním digitální služby, jejichž okruh si vybere. (2) Právo na zápis kontaktního údaje uplatní uživatel služby u ministerstva. Ministerstvo zveřejní elektronický formulář k zápisu kontaktního údaje na portálu veřejné správy a zřídí službu pro zaslání informací na kontaktní údaje“. Toto ustanovení vejde v účinnosti od 1. 2. 2022.

⁶⁸ K té mělo docházet od 1. 1. 2023 dle ustanovení čl. CXLII zákona č. 261/2021 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s další elektronizací postupů orgánů veřejné moci, ve znění pozdějších předpisů, kde na základě změny zákona o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů měla nově § 3 znít: „Datovou schránku fyzické osoby zřídí ministerstvo bezplatně fyzické osobě, která je zapsaná v základním registru obyvatel a plně svéprávná, bezodkladně poté, co fyzická osoba poprvé použije prostředek pro elektronickou identifikaci vydaný v rámci kvalifikovaného systému elektronické identifikace (dále jen „kvalifikovaný prostředek“) vůči tomu, kdo umožňuje prokázání totožnosti podle zákona upravujícího elektronickou identifikaci.“

⁶⁹ § 167 odst. 2 OSŘ.

⁷⁰ § 156 OSŘ.

rozsudek a jeho písemnost⁷¹, podepisování soudci⁷² a doručování tak, aby mohl rozsudek nabýt právní moci a být vykonán.⁷³

Vyhlášení rozsudku musí probíhat „vždy veřejně; vyhlašuje jej předseda senátu jménem republiky. Uvede přitom výrok rozsudku spolu s odůvodněním a poučením o odvolání a o možnosti výkonu rozhodnutí. Není-li přítomen vyhlášení rozsudku žádný z účastníků, uvede pouze výrok. Po vyhlášení předseda senátu zpravidla účastníky vyzve, aby se vyjádřili, zda se vzdávají odvolání proti vyhlášenému rozsudku.“⁷⁴ Pravidlo veřejného vyhlášení je nutno respektovat, nelze jej jakkoli nahradit (například formou doručení účastníkům). Dané vychází z čl. 96 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Komentářová literatura⁷⁵, ale rovněž i nálezy Ústavního soudu Pl. ÚS 38/18⁷⁶ upozorňují na to, že veřejným vyhlášením je myšlen také jiný způsob, než jen nutnost fyzické přítomnosti veřejnosti. Daný požadavek lze naplnit rovněž vyhlášením na úřední desce (a to i té elektronické). Na základě výše uvedeného dále zmiňujeme také, že neshledáváme problematiku přizvání veřejnosti formou videopřenosu, kdy je dané poměrně časté zejména vzhledem k pandemické situaci. To ostatně obdobně potvrdil v minulosti i Ústavní soud ve svém nálezu I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015. OSŘ tuto možnost OSŘ explicitně připouští jen na základě § 122 v souvislosti s dokazováním. Aktuální praxe a adekvátně nastavené procesní předpisy soudu nicméně ukázaly, že využívání videopřenosů je v rámci rozhodování sporu poměrně časté,⁷⁷ podobně vhodným procesním nastavením je i možnost upuštění od (ústního) jednání v sporu a jeho možnost rozhodnutí na základě písemného podání, což bylo ku příkladu ve Spojeném království jedním z podstatných kroků při zavádění online soudnictví.

V úvodu § 157 odst. 1 OSŘ zmiňuje požadavek písemného vyhotovení rozsudku. Tento požadavek je zachován i v případě elektronického vyhotovení (elektronická podoba tak naplní požadavek písemnosti, jelikož ten je zachován v případě textové podoby, která je

⁷¹ § 157 OSŘ.

⁷² § 158 OSŘ.

⁷³ § 161 OSŘ.

⁷⁴ §156 odst. 1 OSŘ

⁷⁵ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 756.

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 38/18.

⁷⁷ Viz například <https://archiv.hn.cz/c1-66850370-virus-tlaci-soudy-do-virtualniho-prostoru-uplny-presun-je-ale-slozity-uz-kvuli-technice>

do určité míry trvalá). Pro splnění daného tedy neshledáváme žádné zásadní překážky už i pro to, že je standardní rozhodnutí v elektronické podobě vydávat, což explicitně zmiňuje úvodní věta § 158 odst. 1 OSŘ („*písemné nebo elektronické vyhotovení rozsudku podepisuje předseda senátu*“). Zde si ovšem dovolíme uvést poznámku nevhodně formulovaného požadavku, jelikož jako písemné vyhotovení by mělo být chápáno jak například „papírové“ tak rovněž elektronické. Zavádění textace v tom smyslu, že elektronické vyhotovení (a forma obecně) je něco jiného než vyhotovení písemné (a proto je dané potřeba explicitně zmínit) nepovažujeme za vhodné.⁷⁸

Další podmínkou, kterou v souvislosti s vydáním rozsudku online zmiňujeme, je požadavek připojení podpisů soudců. Konkrétně je stanoveno, že „*písemné nebo elektronické vyhotovení rozsudku podepisuje předseda senátu. Nemůže-li je podepsat, podepíše je jiný člen senátu, a rozhodl-li samosoudce, jiný předsedou soudu pověřený soudce; důvod se na písemném vyhotovení poznamená. Rozsudek se vyhotovuje v té podobě, v jaké je veden spis.*“⁷⁹ Mimochodem poslední věta zdůrazňuje a počítá s tím, že forma rozsudku následuje to, jestli je dané řízení evidováno v rámci elektronického spisu, či nikoli. Co se týče samotného požadavku na podpis v souvislosti s elektronickým vyhotovením rozsudku, jedná se o poměrně standardní situaci. Soudce k elektronickému dokumentu připojí svůj elektronický podpis,⁸⁰ a to ideálně kvalifikovaný⁸¹.

Požadavky kladené na doručování jsme v průběhu celého civilního řízení rozebírali výše, v souvislosti s požadavky kladenými na elektronické doručování rozsudku si tak dovolíme spíše jen na tento rozbor odkázat a zdůraznit v souvislosti s § 158 odst. 2 OSŘ („*Stejnopis rozsudku vyhotoveného v listinné podobě a rozsudek vyhotovený v elektronické podobě se doručuje účastníkům, popřípadě jejich zástupcům do vlastních rukou.*“), že dle § 49 odst. 6 OSŘ za se doručení do vlastních rukou elektronicky považuje právě a jen doručení prostřednictvím veřejné datové sítě.

⁷⁸ K rozsáhlejší argumentaci k tomuto bodu více viz například LOUTOCKÝ, Pavel. *Vymahatelnost práva pomocí online řešení sporů*. Praha: Woltes Kluwer, 2020. 232 s. 1. edice. ISBN 978-80-7598-752-5. S. 52-53.

⁷⁹ § 158 odst. 1 OSŘ.

⁸⁰ Dané potvrzuje mj. i komentářová literatura viz: Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 763

⁸¹ Čl. 3 odst. 12 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES

Shrnutí

Pro vydání rozsudku a jeho vyhlášení dle závěrů učiněných v rámci této kapitoly nejsou kladeny zásadní překážky a za splnění určitých požadavků je dle našeho názoru rozhodnutí a vyhlášení sporu online možné. Pro účely plného využití uvažovaného online soudu je nicméně zásadní orientovat se dále na interní předpisy a metodiky této instituce a jednotlivé otázky konkrétněji uchopit a popsat tak, aby byly určité.

Také je nutno uvažovat nad podmínkou nutnosti doručování rozsudku do vlastních rukou (tedy v případě elektronicky vedeného řízení do datové schránky). Přestože se na první pohled může jevit, že by bylo v konkrétním případě vhodné uvažovat o legislativní změně a snížit některé formalistické požadavky, vnímáme, že například v souvislosti s nově zaváděnou bankovní identitou je poskytnuta možnost zřídit datovou schránku velmi jednoduše. Je tedy pravděpodobně vhodnější spíše daný požadavek zachovat a podpořit využívání těchto možností do budoucna. Tím totiž dle našeho názoru nedojde k ještě většímu tříštění různé škály požadavků a nástrojů v souvislosti s elektronickým jednáním, naopak by dané mohlo vést spíše k jejich širšímu využívání a ujednocení již existujících (i když mnohdy nových) postupů.

3.5 Vedení smírčího řízení online⁸²

Česká právní úprava v některých případech předpokládá vedení smírčího řízení (především mediace), nicméně explicitně nezmiňuje (ale ani nijak nezamítá) možnost využití online nástrojů pro uzavření vzájemné dohody mezi stranami (v některých případech dle dále uvedeného pouze obecněji odkazuje na generální právní úpravu). Dále rozebrané vyjednávání mezi stranami tak lze v současné chvíli využít před iniciací soudního řízení, mediaci pak v některých limitovaných případech i v rámci jeho průběhu či mimo něj (a to na základě zákona či mediace zákonem neupravené).

Vyjednávání mezi stranami

Nejméně formalizovanou a právní úpravou nijak explicitně předpokládanou formou smírčího řízení je vyjednávání mezi stranami (negociace). V této fázi mohou strany dosáhnout dohody na základě vzájemné akceptace přijatelného řešení, která nahradí

⁸² Tato kapitola vychází částečně z LOUTOCKÝ, Pavel. *Vymahatelnost práva pomocí online řešení sporů*. Praha: Woltes Kluwer, 2020. 232 s. 1. edice. ISBN 978-80-7598-752-5. S. 58 a násl.

dosavadní závazek. V této fázi strany nejsou nijak nuceny k uzavření dohody, vhodný design a správně nastavená online platforma (včetně informování o možných důsledcích) však může strany dostatečně motivovat k uzavření sporu právě v této úvodní fázi. Jednou z forem využívaných specificky může být tzv. *blind-bidding* (nacházející se na pomezí negociace a mediacce), který stranám asistuje při stanovení oboustranně akceptovatelné sporné částky.⁸³

Co se týče formálních specifik kladených na vedení negociace, český právní řád žádné neklade. V případě výsledné dohody o narovnání⁸⁴ (případně novace)⁸⁵ je pak nutno vycházet z obecných soukromoprávních principů souvisejících s elektronickou kontraktací. V případě, že forma dohody není stanovena zákonem (což zpravidla v relevantních případech nebude), je možno na základě vzájemné dohody stanovit formu jinou⁸⁶, pokud není stanoveno, strany mají respektovat formu původního závazku⁸⁷. Pokud tak byla předchozí dohoda uzavřena online, nic nebrání tomu, aby například také vzájemná dohoda o narovnání tuto formu respektovala; případně je nutno pamatovat na to, aby ji dané strany vzájemně odsouhlasily.

V případě požadavku písemné formy je tato zachována „při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu [jedná se tedy o písemnost – pozn. autor] a určení jednajících osoby.“⁸⁸ Polčák zdůrazňuje, že „písemnost není ani projevem vůle, ale pouze jeho vnější jevovou formou. Je-li tedy vůle projevena písemně, znamená to, že její projev má formu textu, tj. slov zachycených za užití písma.“⁸⁹ Taková podmínka je tak nepochybně splněna tedy v případě využití elektronické komunikace (a to jak například formou e-mailu tak i

⁸³ Konkrétně viz například Smartsettle One [online]. Smartsettle [cit. 2021-07-29]. Dostupné z: <https://www.smartsettle.com/smartsettle-one>

⁸⁴ Narovnání je „svébytným institutem, je třeba na ně pohlížet jako na smlouvu oboustranně zavazující, která předpokládá oboustranné ústupky stran.“ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, 1344 s. ISBN 9788074005350. S. 818 a násl.

⁸⁵ Novaci lze charakterizovat jako změnu závazku. K tomu více viz HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, 1344 s. ISBN 9788074005350. S. 813 a násl.

⁸⁶ § 564 OZ.

⁸⁷ Viz například rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 2. 2015, sp. zn. 32 Cdo 451/2013.

⁸⁸ § 562 odst. 1 OZ.

⁸⁹ POLČÁK, Radim. Elektronické právní jednání – změny, problémy a nové možnosti v zákoně č. 89/2012 Sb. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 10, s. 34-41. ISSN 12106348. S. 36.

prostřednictvím formuláře či „klikacího“ způsobu uzavírání smlouvy).⁹⁰ V případě určení jednající osoby pak soukromá úprava odkazuje na lex specialis („Jiný právní předpis stanoví, jak lze při právním jednání učiněném elektronickými prostředky písemnost elektronicky podepsat“).⁹¹ Tímto předpisem je nařízení eIDAS⁹², které v čl. 3 odst. 10 stanovuje, že elektronickým podpisem jsou „data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a která podepisující osoba používá k podepsání.“ Takto je vymezen tzv. prostý elektronický podpis, který sám o sobě splňuje zákonné požadavky, je nicméně nutno pamatovat na jeho nižší úroveň jistoty při identifikaci jedince (až zaručený elektronický podpis dle vymezení v čl. 26 nařízení eIDAS „umožňuje identifikaci podepisující osoby“).⁹³

OSŘ pak v rámci vedení soudního řízení předpokládá možnost využití smírčího řízení, kdy se na řešení strany vzájemně shodnou (potenciálně v návaznosti na mediaci rozebíranou dále). Dle § 67 OSŘ uvedeno, že „připouští-li to povaha věci, lze navrhnout u kteréhokoli soudu, který by byl věcně příslušný k rozhodování věci, aby provedl pokus o smír (smírčí řízení) a, došlo-li k jeho uzavření, aby rozhodl i o jeho schválení.“ Výsledkem takového postupu je pak vydání usnesení o uzavření smíru, na které jsou kladeny formální požadavky shodné s rozsudkem,⁹⁴ které rozebíráme v rámci problematiky elektronického doručování v rámci soudního řízení.

Mediace

Mediace je druhou z forem, kterou lze při vedení smírčího řízení využít. Lze jí pak využít jako mediace zákonem neupravené (a to zcela mimo soudní řízení) a mediace zákonem

⁹⁰ Korbel a Melzer k tomu doplňují, že listinná forma je rovnocenná formě elektronické a limitem budou zejména technické možnosti záznamu na papír. KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis v elektronickém právním jednání. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12, s. 31-37. ISSN 12106348. S. 31.

⁹¹ § 561 odst. 1 OZ.

⁹² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES.

⁹³ V českém prostředí se pak navíc zejména v poslední době stále více objevuje názor, že pro naplnění požadavku písemné formy není potřeba daný dokument elektronicky podepsat (není tedy vyžadován podpis takového dokumentu), postačovat bude jen, pokud bude naplněn (a to ať už jakkoli) požadavek na určení jednající osoby. K tomu například JAREŠ, Adam. (Ne)podepisování elektronického právního jednání. *Soukromé právo*, 2019, roč. 2019, č. 5, s. 19-23. ISSN 25334239. S. 20 a násl.

⁹⁴ Viz § 167 OSŘ.

upravené (které lze využít specificky mj. v rámci soudního řízení) v rámci zákona o mediaci⁹⁵.

V rámci mediace vedené mimo požadavky zákona o mediaci nejsou na celý proces a na osobu mediátora kladeny žádné požadavky a celé řízení je zcela na dohodě zúčastněných stran. Mediace obecně vedená na základě zákona o mediaci pak stanovuje požadavky především na osobu mediátora, na uzavření mediační dohody (smlouvy o provedení mediace) či na ukončení mediace.⁹⁶ V rámci požadavků zákonem kladených na osobu mediátora je pak hlavním účelem právní úpravy zajištění odborné úrovně mediátora, jeho profesionality, nestrannosti a mlčenlivosti. Na smlouvu o provedení mediace a na mediační dohodu je pak v rámci zákona kladen požadavek písemné formy (který ale bude dle výše uvedeného za stanovených podmínek naplněn rovněž v případě elektronického právního jednání).

V případě civilního řízení (nikoli ale správního či trestního) je pak dle OSŘ možno využít mediace i po zahájení samotného soudního řízení na základě § 100 odst. 2 OSŘ vedené dle zákona o mediaci. *„Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídit po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.“* Tato možnost však dle našeho názoru plně nevyužívá potenciál mediace zejména v rámci online řízení a úvahách o změně architektury směřující k online soudu. Jedná se především o to, že je zařazena až jako možnost v rámci soudního řízení (ta v současné době není dle našich informací v rámci rozhodování sporu příliš využívána či není úspěšná), jednak je pak poměrně limitující, co do časového rozsahu. V tomto bodě tak doporučujeme zdůraznit v rámci úvah o zavádění online soudu využití možnosti mediace již před samotným

⁹⁵ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a změně některých zákonů (zákon o mediaci) [dále jen jako „zákon o mediaci“]. Jedná se o zákon, který implementuje požadavky obsažené ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

⁹⁶ Dané požadavky jsou pak stanoveny v § 4 až § 7 zákona o mediaci.

zahájením soudního řízení a poskytnout stranám do určité míry zvýšenou jistotu vedení takového urovnání sporu na základě zákona o mediaci.

Na základě relevantní právní úpravy je pak možno mediaci (jak upravenou zákonem o mediaci, tak i zákonem neupravenou) dle našeho názoru vést plně online bez specifických překážek⁹⁷ (je však nutno uvažovat o podmínkách pro vedení mediaci stanovených případně samotným poskytovatelem daného řešení – a to na úrovni specifických smluvních či jiných podmínek⁹⁸). Zákon o mediaci pak sice v některých případech požaduje podpisy zúčastněných stran (bez konkrétnější specifikace) a stanovuje požadavek písemnosti,⁹⁹ to ale dle našeho názoru není nijak na překážku v rámci využívání elektronických prostředků.

Při vedení mediace v rámci soudního řízení pak „soud rozhodne o tom, zda schvaluje mediační dohodu uzavřenou podle zákona o mediaci, nejdéle do 30 dnů od zahájení smírčího řízení.“¹⁰⁰ Děje se tak na základě soudního usnesení o uzavření smíru, na které jsou kladeny formální požadavky dle výše uvedeného. I na základě toho, že v této fázi je mediace a její výsledek poměrně formálně upravena, doporučujeme v rámci budování online soudnictví mediace využít ještě před zahájením závazné fáze rozhodování a zvýšit tak její potenciál.

Nad výše řečené pak uvádíme, že v zákoně o mediaci je stanoveno, aby mediátor prováděl mediaci osobně.¹⁰¹ Nejedná se však o požadavek fyzické přítomnosti, ale ve smyslu extenzivního chápání tak, že mediátor nebude zastoupen někým jiným. Tedy vedení

⁹⁷ „Metoda mediace on-line v zásadě splňuje veškeré obecné zásady mediace jako je nestrannost, povinnost zachování mlčenlivosti, transparentnost a spravedlnost mediačního procesu, efektivita a kvalita mediace.“ GERTNER, Lucie. Mediace on-line v kontextu zákona o mediaci. Bulletin advokacie, 2013, č. 6, s. 41-43. ISSN 12106348. S. 42.

⁹⁸ Příkladem takovýchto specifických podmínek mohou být požadavky uvedené v rámci Pravidel pro postup při Mimosoudním řešení spotřebitelských sporů (ADR) Českou obchodní inspekci. Dostupné zde: <https://www.coi.cz/wp-content/uploads/2017/08/2017-08-15-pravidla-adr.pdf>

⁹⁹ Požadavek písemnosti je stanoven pro dohodu o provedení mediace, kterou se zahajuje mediace [§ 2 písm. e) a § 4 zák. o mediaci], mediační dohodu, kterou dochází k úspěšnému ukončení mediace [§ 2 písm. f), § 6 a § 7 zák. o mediaci] či pro neúspěšné ukončení mediace [§ 8 odst. 1 písm. h) zák. o mediaci]. Samotný podpis je pak vyžadován v případě uzavírání dohod souvisejících s vedením mediace – tedy typicky v souvislosti s identifikací stran při smlouvě o provedení mediace (§ 4 zák. o mediaci) či v případě jejího ukončení – a to ať již neúspěšně odmítnutím dohody o mediaci a ukončením mediace [§ 6 odst. 3 písm. b) a násl. zák. o mediaci] či naopak jejím uzavřením [§ 6 odst. 3 písm. a) zák. o mediaci].

¹⁰⁰ § 67 odst. 2 OSŘ.

¹⁰¹ § 8 odst. 1 písm. a) zákona o mediaci.

mediace online by nemělo v souvislosti s tímto požadavkem činit jakékoli potíže.¹⁰² Zákon o mediaci pak neklade pro doručování přehnaně formalizované požadavky. Kromě datových schránek¹⁰³ je pro elektronické doručování možno využít rovněž email (doručování písemností je tedy dle § 12 zákona o mediaci umožněno „prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky adresáta, na adresu uvedenou ve smlouvě o provedení mediace nebo na adresu, a to i elektronickou, kterou za účelem doručování sdělí strany konfliktu mediátorovi“), a to bez dalšího (tedy formální požadavky jsou oproti podmínkám uvedeným v OSŘ poníženy).

Shrnutí

Dle výše uvedeného tak česká právní úprava neklade příliš přehnané požadavky na jednotlivé možnosti vedení smírčího řízení. Jak jsme ale upozornili, je nutno doporučit, aby i mediace byla přednostně využívána před zahájením samotného závazného rozhodování (ve smyslu optimalizace a vhodného nastavení fungující architektury online soudnictví), jelikož na základě zahraničních zkušeností se právě takové nastavení jeví jako vysoce efektivní.¹⁰⁴ Tím je tak možno se vyhnout případně zvýšeným formálním požadavkům kladeným na vydání usnesení o smíru či o mediační dohodě v rámci civilního soudního řízení.

3.6 Zveřejňování rozhodnutí online a jeho pseudonymizace

Ke zveřejňování soudních rozhodnutí v databázích dostupných online v současné chvíli dochází stále poměrně omezeně,¹⁰⁵ standardně jsou zveřejňována rozhodnutí vrcholných soudů (Ústavní soud České republiky, Nejvyšší soud České republiky a Nejvyšší správní

¹⁰² GRYGAR, Jiří. Zákon o mediaci a související předpisy: s komentářem a vzory podle stavu k 1. 1. 2014 v návaznosti na nový občanský zákoník a novou úpravu procesních předpisů. Praha: Leges, 2014, 232 s. ISBN 9788075020093. S. 46.

¹⁰³ Upravených na základě § 2 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ Viz statistiky Civil Resolution Tribunal v Kanadě ve výroční zprávě (<https://civilresolutionbc.ca/wp-content/uploads/CRT-Annual-Report-2020-2021.pdf>) či jak je rozvedeno v kapitole 7. Aktuální příklady online soudnictví ve světě. In: LOEBL, Zbyněk, LOUTOCKÝ, Pavel a kol. Online soudnictví v České republice. Praha: Woltes Kluwer, 2021. 146 s. 1. edice. ISBN 978-80-7676-131-5.

¹⁰⁵ K problematice a situaci v České republice viz například HARAŠTA, Jakub, Jakub MÍŠEK, Monika HANYCH, Pavel LOUTOCKÝ, Michal MALANÍK, Jaromír ŠAVELKA, Markéta ŠTĚPÁNKOVÁ a Matěj MYŠKA. Rozměry citací v právu a anotační konvence. Revue pro právo a technologie. Masarykova univerzita, 2017, roč. 8, č. 15, s. 51-73. ISSN 1804-5383. doi:10.5817/RPT2017-1-4. S. 152 a násl.

soud a další).¹⁰⁶ Zveřejnění soudních rozhodnutí je právním řádem upraveno ve smyslu publikace v příslušných sbírkách.¹⁰⁷ Zveřejňování v databázích je sice upraveno § 118a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích pro okresní, krajské a vrchní soudy, z důvodu chybějící vyhlášky, která stanovila rozsah zveřejňování, však až do ledna 2023 k takovému zveřejňování nedocházelo vůbec na úrovni těchto soudů. Ústavní soud a Nejvyšší správní soud standardně zveřejňuje všechna svá rozhodnutí, Nejvyšší soud jejich většinu. „V písemné podobě vychází Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, výběr rozhodnutí pro tuto sbírku provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud rovněž aplikuje vyhlásování vybraných rozsudků na elektronické úřední desce soudu na webových stránkách (podle občanského soudního řádu a trestního řádu).“¹⁰⁸

Samotné zveřejňování soudních rozhodnutí nižších soudů v databázích je tedy od ledna 2023 upraveno jak zákonem, tak i vyhláškou č. 403/2022 Sb., o zveřejňování soudních rozhodnutí. Dostupnost rozhodnutí je však stále velmi problematická a to jednak z důvodu omezeného rozsahu povinnosti publikovat (kupříkladu v trestních věcech se jedná v podstatě pouze o věci korupční) a také z důvodu nedostatečné implementace této povinnosti soudy (soudní rozhodnutí by však stále mělo jít získat na základě žádosti o poskytnutí informace). Je nicméně nutno podotknout, že situace se postupně alespoň částečně mění, kdy začínají být některá rozhodnutí nižších soudů zveřejňována také na portálu eJustice¹⁰⁹, ovšem prozatím stále jen v testovacím režimu.¹¹⁰ Hlavní problém je tak zejména v nevhodném procesní nastavení (ne)vedoucím ke zveřejňování soudních rozhodnutí, stejně tak jako technické zázemí a nezbytné kroky k tomu vedoucí ze strany

¹⁰⁶ K tomu viz <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>, https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/WebSpreadSearch a <http://www.nssoud.cz/main0col.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&pageSource=0>

¹⁰⁷ Zmíněna je například v případě Ústavního soudu publikace v § 57 a §58 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, v případě Nejvyššího soudu v § 24 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, v případě Nejvyššího správního soudu pak v § 18 zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁸ Publikace soudních rozhodnutí. Právní úprava a praxe, ve státech Evropské unie [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Parlamentní institut [vid. 2021-09-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81959>

¹⁰⁹ <https://www.justice.cz/?clanek=startuje-plosne-zverejnovani-soudnich-rozhodnu-1>

¹¹⁰ Rozhodnutí jsou dostupná zde: <https://rozhodnuti.justice.cz/SoudniRozhodnuti>

Ministerstva spravedlnosti České republiky včetně potřebných úvah o explicitní právní úpravě směřující k publikaci rozhodnutí.

Pseudonymizace soudních rozhodnutí v online databázích se v současné chvíli řídí instrukcí č. 5/2020 Ministerstva spravedlnosti ze dne 8. září 2020, č. j. 16/2020-ODKA-MET, kterou se mění instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 20. června 2002, č. j. 20/2002-SM, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury, ve znění pozdějších předpisů. Zde je rovněž v souvislosti s aktuální právní úpravou ochrany osobních údajů¹¹¹ (ale nejen tou) stanoven rozsah a potřeby, jakým způsobem je nutno anonymizovat dostupná soudní rozhodnutí. Pseudonymizaci tak podléhají dle § 2b této instrukce v případě fyzických osob například jméno, příjmení, bydliště, datum narození/rodné číslo, čísla dokladů a účtů, telefonní čísla, IP adresa, zvláštní kategorie osobních údajů a další. Pro právnickou osobu se pak jedná o název, identifikační údaje, čísla účtu a obdobné, IP adresa a stejně tak jako pro fyzické osoby rovněž například spisová značka insolvenčního řízení či obchodní tajemství.

Pseudonymizace rozhodnutí je důležitou otázkou také při požadování zpřístupnění soudního rozhodnutí na základě žádosti dle zákona č. 106/1999, který je kvůli shora popsané nedostatečnosti uveřejňování v zásadě hlavním způsobem, jak získat přístup k rozhodnutím zejména soudů nižších stupňů. S touto žádostí může být spojen poplatek na pokrytí nákladů, které jsou často představovány právě náklady na pseudonymizaci, která se momentálně dělá povětšinou ručně. I v tomto ohledu by pak elektronizace soudnictví a lepší zacházení s elektronickými rozsudky, mohli vést k snížení těchto nákladů, a tedy i dostupnosti rozhodnutí široké veřejnosti, případně, rozšíření povinnosti zveřejňovat rozhodnutí by mohlo vést k osvojení nějakého, k tomu určeného, sofistikovanějšího systému.¹¹²

¹¹¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

¹¹² Dle všeho by takovýto software mělo mít MSČR k dispozici <https://www.e15.cz/domaci/okresni-a-krajske-soudy-zacaly-zverejnovat-sva-rozhodnuti-treba-o-rozvodu-ci-uplatku-1376023>

Shrnutí

V současnosti právní úprava zveřejňování soudních rozhodnutí v online databázích existuje, avšak je limitována rozsahem rozhodnutí, jakož i spoluprací soudů, které byly ještě donedávna navíc omezeny chybějící vyhláškou. Na jednu stranu je patrná snaha vrcholných soudů alespoň z vlastní iniciativy tyto aktivity činit, na druhou stranu daný přístup vede k nekoncepčnosti a problematické dostupnosti rozhodovací praxe nižších soudů. Pro zveřejnění rozhodnutí nicméně nejsou kladeny žádné překážky, jen je nutno respektovat podmínky kladené na pseudonymizaci. Zde je však problematická patrná nekoncepčnost, s jakou k danému jednotlivé soudy přistupují a bylo by nadmíru vhodné například pomocí metodického pokynu (manuálu) včetně konkrétních příkladů praxi sjednotit, eventuálně s touto funkcionalitou počítat při právě probíhající digitalizaci některých součástí soudní soustavy, jako je zavádění eSpisu.

4. Závěr

První, teoretická, část předkládaného dokumentu se věnovala jednako představení některých zahraničních online soudů, jako vhodné inspirace a jednako analýze současné právní úpravy dopadající na jednotlivé součásti procesu online soudnictví. Mezi ty patří zejména možnost elektronické komunikace se soudy, jakož i možnost činění veškerých úkonů v elektronické podobě, a to takovým způsobem, který si nevyžaduje následné dokládání listinných originálů. Jak vyplynulo z analýzy, takové je v současnosti povětšinou možné za pomoci (kvalifikovaných) elektronických podpisů, či s využitím datových schránek, avšak nedostatečná zákonná úprava nevyužívá jejich potenciál naplno a rozhodovací praxe se značně liší v různých otázkách jejich používání. Dalším otázkám elektronického podání a úkonů se věnují i některé otázky v následující, praktické, části dokumentu. S problematikou elektronických dokumentů souvisí i otázka možnosti vydání elektronického rozhodnutí a jeho doručení, ke kterým zatím dochází pouze v omezené formě (kupř. u EPR) a zveřejňování rozhodnutí je stále značně nedostatečné, i s ohledem na technické limitace soudů. Jak ukazujeme v praktické části, i toto je problém, kterému by mohlo online soudnictví odlehčit. V neposlední řadě je předpokládanou součástí online soudnictví i mediace prostřednictvím této platformy, na kterou jsou v současnosti kladené spíše nižší formální nároky a proto z analýzy vyplývá, že by pro spuštění neměli být v současnosti žádné překážky.

Následující část dokumentu se věnuje konkrétním praktickým otázkám spuštění projektu online soudnictví.

PRAKTICKÁ ČÁST

Úvod

Tento materiál navazuje na legislativní analýzu a její teoretickou část, vybírá specifické otázky, které vznikly v rámci řešení projektu a které dále diskutujeme a rozebíráme na základě řečeného v předchozím textu. Měl by ověřit, zda je možné, za stávající legislativy vyvinout a zprovoznit první experimentální online platformu pro soudní řešení sporů (civilních sporů o malé částky), pokud s takovým řešením strany sporu vysloví souhlas; respektive by mělo dojít k ověření specifických otázek souvisejících s vedením řešení sporů online za využití moderních technologií. Také by mělo na základě položených otázek dále dojít k možnosti identifikace bodů, jaké legislativní změny jsou třeba, aby se online soudnictví mohlo postupně rozšiřovat o další oblasti a typy sporů. Některé z otázek byly již řešeny částečně v teoretické části této analýzy, v této části je pak dále případně konkretizujeme a specifikujeme.

5. Specifické otázky

5.1 Identifikace stran a soudců

Mohou se strany identifikovat pouze elektronicky?

Ano mohou. V tomto případě je možné využít elektronických podpisů, a to na úrovni uznávaného¹¹³ či ideálně kvalifikovaného podpisu.¹¹⁴ Dle § 42 OSŘ je možno učinit podání i elektronicky a dle uvedeného v rámci možnosti vedení řízení online je možno vést řízení elektronicky za respektování zejména § 115a OSŘ. Pro soudce potom platí obdobné, jedná se o poměrně standardní situaci, kdy soudce k elektronickému dokumentu připojí

¹¹³ Dle § 6 odst. 2 zákon č. 297/2016 Sb., zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁴ Dle čl. 3 odst. 12 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES je kvalifikovaným elektronickým podpisem „zaručený elektronický podpis, který je vytvořen kvalifikovaným prostředkem pro vytváření elektronických podpisů a který je založen na kvalifikovaném certifikátu pro elektronické podpisy.“

svůj elektronický podpis,¹¹⁵ a to ideálně kvalifikovaný¹¹⁶. K identifikaci stran pak může být, jak bylo v analýze zdůrazněno, rovněž využito systému datových schránek, které jsou pro konkrétní účastníky zřízeny.

Existují spory, kdy má strana povinnost se identifikovat pouze elektronicky?

Dle našeho vědomí dané vyplývá jen z takového charakteru sporu, který je svou podstatou veden čistě elektronicky. Jedná se tak typicky o řízení o vydání elektronického platebního rozkazu.

Pokud ano, existují z této povinnosti výjimky?

Nicméně ani v tomto případě není nutné dle našeho názoru disponovat elektronickými identifikačními nástroji (konkrétně uznávaným či kvalifikovaným elektronickým podpisem), pokud je platební rozkaz odeslán z datové schránky. Například dle stanoviska Nejvyššího soudu PlsN 1/2015 je totiž příloha datové zprávy tím, na koho byla zřízena datová schránka, rovněž podepsána (nastává fikce podpisu).¹¹⁷

Mají soudci již své elektronické identifikátory?

Ano, využívají kvalifikovaných / uznávaných elektronických podpisů, nicméně problematická je spíše osvěta a podpora v této oblasti.

5.2 Podání stran

Může strana činit svá podání elektronicky? Pokud ano, za jakých podmínek?

Ano, OSŘ stanovuje zvláštní podmínky a přísný režim pro jejich nedodržení. Tato ustanovení jsou však značně strohá, což vede k rozkolům v praxi, které musejí být často

¹¹⁵ Dané potvrzuje mj. i komentářová literatura viz: Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 763

¹¹⁶ Čl. 3 odst. 12 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES

¹¹⁷ Viz bod 29 a 35 stanoviska či nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1829/13.

řešeny až judikaturou. Elektronické podání je nutno opatřit zaručeným elektronickým podpisem, nebo jej následně do 3 dnů doplnit originálem v papírové podobě. K podrobnějšímu zpracování otázek ohledně náležitostí elektronického podání odkazujeme na část 3.1 v předchozí, teoretické, části dokumentu.

Musí strana v některých sporech podávat pouze elektronicky? Pokud musí, existují nějaké výjimky?

Ano, návrh na vydání Elektronického Platebního Rozkazu jde učinit výhradně prostřednictvím elektronického formuláře, zveřejněného ministerstvem.

5.3 Doručování

Může soud doručovat stranám pouze elektronicky? Pokud ano, za jakých podmínek?

Soud k doručování může plně využít datových schránek, pokud ji daný účastník řízení má zřízenou – podnikajícím právnickým osobám je zřízena ze zákona, fyzickým osobám pak na žádost. Za určitých podmínek detailněji rozebraných v samotné analýze je pak možno některé dokumenty (spíše však „méně zásadní“ – jedná se o písemnosti, které nejsou doručovány do vlastních rukou) doručovat i na uvedenou emailovou adresu či jinou elektronickou adresu – například messengerové služby (nikoli však rozhodnutí o sporu atp.). Taková podání je ale nutno potvrdit do 3 dnů odesláním datové zprávy, využitelnost takového nástroje a možnosti doručování je tak silně omezena.

Musí soud někdy doručovat jen elektronicky? Pokud ano, existují výjimky?

V případě, že má subjekt zřízenou datovou schránku, musí být doručováno primárně elektronicky, až poté (pokud není datová schránka zřízena), je možno přistoupit například k využití doručování prostřednictvím držitele poštovní licence.

Dle rozhodnutí Nejvyššího soud sp. zn. 26 Cdo 282/2014: „Možné způsoby doručování, ale také jejich pořadí, v jakém má soud přistoupit k doručování listin, stanoví § 45 o. s. ř. Podle něj má soud listinu v první řadě doručit při jednání nebo jiném úkonu soudu a v případě, že nedošlo k tomuto doručení, přistoupí k doručování prostřednictvím veřejné

datové sítě do datové schránky adresáta. Není-li ani to možné, stanoví o. s. ř. další způsoby doručování (prostřednictvím veřejné datové sítě na elektronickou adresu, prostřednictvím doručujícího orgánu nebo účastníka řízení či jeho zástupce). Předseda senátu (samosoudce), soudní komisař nebo jiná soudní osoba jsou stanoveným pořadím vázáni (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3489/2012, které bylo na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu dne 12. 3. 2014 schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).“

5.4 Online jednání

Může se soudce rozhodnout řešit spor bez nařízení jednání, jen na základě podání stran na online platformě soudu? Za jakých podmínek?

Ano, v tomto případě vycházíme z textace samotné legislativní analýzy. V souvislosti s online průběhem řízení je nutno rozebrat otázku související s projednáním sporu stranami před soudem, respektive možnost rozhodnout spor jen na základě listinných podání. Na tuto situaci pamatuje § 115a OSŘ, který zdůrazňuje, že „*k projednání věci samé není třeba nařizovat jednání, jestliže ve věci lze rozhodnout jen na základě účastníků předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.*“

Toto ustanovení je důležité zejména v případě rozhodování sporů o nízké hodnotě a „*patří mezi často aplikovaná ustanovení urychlující řízení na úkor dokazování.*“¹¹⁸ Je však nutno zdůraznit, že v tomto případě je nutno, aby se účastníci tohoto práva vzdali, případně částečně vzdali (například po vyslechnutí svědků online atp.). Podmínkou pro vynesení rozsudku bez nařízení jednání je pak „*skutečný či presumovaný souhlas účastníků s tímto postupem. Souhlas soud presumuje, pokud se účastníci ve lhůtě soudem stanovené výslovně nevyjádří, že s vyhlášením rozsudku bez jednání nesouhlasí.*“¹¹⁹

V rámci rozhodování věci samé je nicméně podstatné, aby v rámci předložených písemností byl skutkový stav bez pochybností jasný. Jednání pak soud musí nařídít

¹¹⁸ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 578.

¹¹⁹ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 577.

v takovém případě, kdy „*proti sobě navzájem neslučitelná skutková tvrzení účastníků, jež mají vliv na rozhodnutí ve věci samé, nebo rozhodnutí ve věci samé odvisí od skutečnosti, kterou jeden z účastníků tvrdí, avšak neprokazuje.*“¹²⁰ Zdůrazňujeme pak, že i v případě vedení řízení bez nařízení jednání je nutno rozsudek vyhlášovat veřejně.¹²¹

Může Ministerstvo stanovit, že určitý typ sporu se bude řešit vždy jen bez jednání?

Soudní řízení se mj. řídí i zásadou ústnosti (projednání) její prolomení je však možné a zavádí ho v kontextu civilního řízení § 115a OSŘ. I v tomto případě však také platí, že požádá-li o to účastník, ústní jednání bude nařízeno. U Ústavního soudu se k ústnímu jednání přistupuje pouze pokud má soud za to, že přinese nové skutečnosti/objasnění nebo pokud tak stanoví zákon. Jinak řečeno, bez jednání se *může* postupovat pouze, pokud tak stanoví zákon, ne Ministerstvo.

Může mít nařízené jednání formu videokonference? Pokud ano, jsou někde stanovena pravidla videokonferencí? Pokud tato pravidla nejsou nikde stanovena, může je stanovit Ministerstvo spravedlnosti nebo vedení soudu pro konkrétní soud? Nebo musí dojít ke změně zákona?

Jednání může mít formu videokonference / videopřenosu, pokud s ním strany souhlasí a pokud tomu charakter jednání odpovídá – viz podmínky § 115a OSŘ, které byly rozebrány výše. Je pak na každém soudu, jak k organizaci videokonference a jednotlivých aspektů přistoupí včetně využití konkrétních technologických řešení. Ministerstvo spravedlnosti pak v tomto může soudům vydávat doporučení, jakým způsobem by měly postupovat, i když z organizačního hlediska by neměla být závazná. Mimo jiné i v souvislosti s pandemií COVID-19 se začal klást větší důraz na umožňování, nebo dokonce i preferování, videokonferenčního jednání a vznikla tak řada doporučení pro dobrou praxi, kupříkladu v rámci projektu na resortu justice¹²² nebo i na úrovni Rady

¹²⁰ Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1834 s. S. 578.

¹²¹ Ve smyslu § 156 odst. 1 OSŘ.

¹²² <https://www.eeagrants.cz/cs/priklady-dobre-praxe/2020/zavedeni-videokonferenci-v-resortu-justi-3018>

Evropy, které Rada Ministrů přijala Pokyny pro mechanismy online řešení sporů¹²³, obdobně pak Pokyny pro videokonference v soudním řízení vydala i Rada pro efektivní justici (CEPEJ)¹²⁴.

Může se soudce dohodnout se stranami na termínu online jednání?

Ano, soudce stanovuje termín jednání, měl by však u toho reflektovat požadavky a možnosti stran. Eventuálně se také nabízí možnost vzájemného slazení online kalendářů stran a soudu.

5.5 Vedení soudního spisu

Lze vést soudní spis pouze elektronicky?

Obecně v rámci civilního řízení ano: „O každém sporu nebo jiné právní věci se vede spis v listinné nebo v elektronické podobě. Podmínky vedení spisu stanoví prováděcí právní předpis.“¹²⁵ Možnost vést spis pouze v elektronické podobě předpokládají i další ustanovení OSŘ („Písemné nebo elektronické vyhotovení rozsudku (...) Rozsudek se vyhotovuje v té podobě, v jaké je veden spis.“)¹²⁶.

V současnosti je jediným druhem řízení, ve kterém je veden pouze elektronický spis, elektronický platební rozkaz: „*Spisy elektronického rozkazního řízení se vedou v elektronické podobě.*“¹²⁷

¹²³https://www.coe.int/en/web/cdcj/newsletter-2021/-/asset_publisher/LQ7tWXdMZxIH/content/new-council-of-europe-guidelines-aimed-at-the-use-of-it-tools-in-civil-and-administrative-proceedings-the-online-dispute-resolution-odr-guideline-2?inheritRedirect=false&redirect=https://www.coe.int/en/web/cdcj/newsletter-2021?p_p_id=101_INSTANCE_LQ7tWXdMZxIH&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1

¹²⁴https://www.coe.int/en/web/cepej/home/newsroom/-/asset_publisher/iJTVWYm3tmNw/content/la-cepej-adopte-ses-lignes-directrices-sur-la-videoconference-dans-les-procedures-judiciaires?inheritRedirect=false&redirect=https://www.coe.int/en/web/cepej/home/newsroom?p_p_id=101_INSTANCE_iJTVWYm3tmNw&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-4&p_p_col_count=1

¹²⁵ § 40b odst. 1 OSŘ

¹²⁶ § 158 odst. 1 OSŘ.

¹²⁷ § 200c odst. 3 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Elektronické spisy mohou vést taky soudní exekutoři: „Úkony a rozhodnutí exekutora a exekučního soudu jsou evidovány v exekučním spise, který vede exekutor v listinné nebo v elektronické podobě.“¹²⁸ Dle judikatury se však jedná o alternativní možnost: „*Soudní exekutor nepochybně má na výběr, zda bude vést elektronický spis nebo spis v listinné podobě.*“¹²⁹ Dle našich informací je v současnosti elektronický spis preferovanou alternativou.

Jsou pro vedení spisu online předepsaná nějaká pravidla? Kým?

Obecně civilní řízení je nutno vycházet z § 26a vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy: „*Elektronický spis je možné vést pouze v informačním systému speciálně k tomu určenému.*“; § 200b odst. 2 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy: „*Elektronický spis se vede v příslušném informačním systému soudu podle dokumentace k tomuto informačnímu systému; dokumentaci schvaluje ministerstvo.*“

Kancelářský a spisový řád Nejvyššího soudu v § 80 upravuje překládání elektronických spisů pouze pro řízení o EPR a v exekučním řízení: (2) „*Elektronické spisy v agendě elektronických platebních rozkazů (CEPR) se NS předkládají zřízením elektronického přístupu přes aplikaci ISNS (tlačítko CEPR v modulu Dokumenty k spisové značce). Není-li to možné, soud nižšího stupně spis zašle do datové schránky. Jestliže celková velikost datové zprávy přesáhne maximální velikost datové zprávy dodávané do datové schránky, zašle všechny dokumenty a přílohy z elektronického spisu prostřednictvím fyzického datového nosiče či jiným vhodným způsobem tak, aby byla zajištěna ochrana přenášených dat.*“ (3) „*Elektronické spisy v exekučních věcech zasílá příslušný exekutorský úřad NS na přenosném technickém datovém nosiči (CD, DVD) společně s předkládací zprávou v listinné podobě. Elektronický spis se do doby, než je věc vyřízena, ukládá na sdíleném disku S, kde je zpřístupněn pouze oprávněným osobám, např. soudci, kterému byla věc přidělena k vyřízení, příslušnému vedoucímu kanceláře a zapisovateli apod. Poté, co je věc odškrtnuta,*

¹²⁸ § 46/2 EŘ.

¹²⁹ Rozsudek NSS, č. j. 15 Kse 4/2011–62.

vedoucí kanceláře elektronický spis odstraní. K zaevidované věci v ISNS se elektronický spis neukládá.“ Řád je schvalován předsedou Nejvyššího soudu.

Dále pak pro EPR: § 200c odst. 4 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy: „Rejstřík EPR a další evidenční pomůcky a spisy se v elektronickém rozkazním řízení vedou a všechny další činnosti s řízením související se provádějí výlučně prostřednictvím výpočetní techniky. Za tímto účelem soudy využívají příslušného programového vybavení (aplikace Centrálního elektronického platebního rozkazu, dále jen „CEPR“), jehož správu zajišťuje a garantuje ministerstvo. Veškeré činnosti prováděné v aplikaci CEPR se řídí příslušnou programovou dokumentací.“

Exekuce vedená soudním exekutorem se řídí § 17 kancelářského řádu: „Elektronický spis může být veden pouze, užívá-li exekutor informační systém zajišťující evidenci a uložení elektronické podoby úkonů, příchozích a odchozích dokumentů a pravidelné zálohování dat.“ Řád upravuje Exekutorská komora ČR; § 10b až § 10e vyhlášky č. 418/2001 Sb. Ministerstva spravedlnosti, o postupech při výkonu exekuční a další činnosti upravuje podrobnosti předkládání elektronického exekučního spisu soudu.

Insolvenční řízení (zde je spis veden současně v elektronické i listinné podobě – viz § 215a vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy): požadavek na obsahovou shodu listinného a elektronického spisu (povinnost vést oboje) v § 215i odst. 1 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy: „*Za obsahovou shodu listinného spisu se spisem v elektronické.*“

Může ministerstvo nebo konkrétní soud stanovit pravidla vedení online spisu pro konkrétní typ sporů a konkrétní soud (dále jen Experiment)?

Ministerstvo: ano (schvaluje dokumentaci – viz níže) – např. v případě EPR schválilo Ministerstvo spravedlnosti programovou dokumentaci, implementovalo základní úpravu do vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy a zároveň v §200c odst. 5 stanovilo, že „*o zařazení jednotlivých soudů do projektu Centrálního elektronického platebního rozkazu rozhoduje ministerstvo.*“

Pro konkrétní soudy jsou pak hlavní pravidla nastavena ministerstvem, některé dílčí otázky ale mohou být upraveny např. Kancelářským a spisovým řádem NS (viz výše).

5.6 Lhůty

Jaké lhůty platí pro civilní řízení, které by se vedlo pouze online? Jaké lhůty určuje soudce?

Civilní řízení: české právní předpisy nepředpokládají, že by mohlo být civilní řízení vedené pouze online: „Na návrh účastníka nebo je-li to účelné, může soud provést úkon s využitím videokonferenčního zařízení, zejména zprostředkovat přítomnost účastníka nebo tlumočnicka na jednání nebo provést výslech svědka, znalce nebo účastníka.“¹³⁰ Ze znění ustanovení ani demonstrativního výčtu úkonů nevyplývá, že by bylo možné provést celé soudní řízení elektronicky.

Nejblíže k vedení online soudního řízení má řízení o elektronickém platebním rozkazu. Lhůta pro podání odporu proti rozkazu se neliší od lhůty v případě klasického platebního rozkazu. Lhůty pro úkony učiněné elektronicky nejsou zvláště upraveny. Procesní lhůty se dělí na lhůty zákonné a soudcovské. Soudcovské lhůty jsou upraveny v § 55 OSŘ: „*Nestanoví-li tento zákon lhůtu k provedení úkonu, určí ji, jestliže je to třeba, předseda senátu.*“ I za současné situace by tedy mohl předseda senátu přihlídnout ke skutečnosti, že byl úkon proveden elektronicky, a podle toho stanovit lhůtu.

5.7 Soudní poplatky

Lze nyní platit soudní poplatky elektronicky?

Ano, zákon dokonce platbu bankovním převodem považuje za primární způsob uhrazení poplatku: „*Poplatky se platí na účet zřízený u České národní banky.*“¹³¹ Poplatky, které nejsou vyšší než 5.000 Kč, lze platit kolkovými známkami. Jiný způsob uhrazení poplatku není zákonem upraven.

Je spíše otázkou, jestli je možné soudní poplatek zaplatit hotově. „*Není dost rozumných důvodů, proč nepovažovat platbu učiněnou v hotovosti v pokladně soudu v poslední den lhůty za platbu učiněnou řádně a včas u oprávněného subjektu, když nedostatek postupu podle § 8 odst. 1 věty čtvrté [red.: nyní § 8 odst. 3 a 4] zákona č. 549/1991 Sb. byl zhojen*

¹³⁰ § 102a OSŘ.

¹³¹ § 8 odst. 3 zákona o soudních poplatcích.

převzetím částky odpovídající výši předepsaného soudního poplatku příslušným pracovníkem pokladny soudu.“¹³²

Jak začlenit Experiment do soustavy soudů:

Jaké jsou možnosti začlenění Experimentu do soustavy soudů: Musí jít o rozhodnutí ministerstva? Nebo stačí rozhodnutí předsedy soudu? Jinak?

- Ministerstvo spravedlnosti (musí schválit dokumentaci k informačnímu systému).
- Na úrovni zákona (§ 40b odst. 1 OSŘ) je vedení elektronického spisu umožněno.
- Předseda soudu je omezen, protože dokumentace k informačnímu systému speciálně určenému k vedení elektronických spisů musí schválit Ministerstvo spravedlnosti. V současnosti funguje pouze aplikace CEPR (Centrální elektronický platební rozkaz). Spisovou službu sice musí vést všechny organizační složky justice elektronicky,¹³³ aplikace CEPR je ale jako jediná v justici určena pro vedení elektronických spisů.¹³⁴

5.8 Právní zastoupení

Může být právní zastoupení řešeno mimo online platformu, tedy přístup k platformě má pouze strana a je na ní, zda umožní svému právnímu zástupci přístup svými přístupovými údaji? Nebo musí být separátní přístup pro stranu a pro právního zástupce?

V případě civilních sporů o malé částky nebude v naprosté většině případů dán důvod pro povinné zastoupení advokátem v řízení. Účastník řízení (strana sporu) nemá proto povinnost být zastoupena advokátem, potažmo jiným zástupcem na základě plné moci.

¹³² Nález Ústavního soudu ze dne 1. 6. 1998, sp. zn. II. ÚS 310/97.

¹³³ § 63 odst. 3 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

¹³⁴ Resortní strategie pro rozvoj eJustice 2016–2020, str. 35.

Podle obecného pravidla¹³⁵ se veškeré písemnosti v řízení doručují zástupci účastníka, jehož prostřednictvím účastník v řízení uplatňuje svá procesní práva a plní procesní povinnosti. Má-li tedy účastník zástupce, doručuje se pouze zástupci (nestanoví-li zákon jinak, např. v situacích, kdy má být adresátem doručované písemnosti jak zástupce účastníka, tak i účastník sám).

Má-li účastník zástupce s procesní plnou mocí (např. advokáta; k pojmu procesní plná moc vizte odpověď na otázku „*Může být právní zastoupení jen na část sporu?*“), nařídí předseda senátu doručení písemnosti (elektronického dokumentu) jen tomuto zástupci (nestanoví-li zákon jinak).

Uděлил-li účastník plnou moc pouze pro určité úkony (tj. prostou plnou moc; k pojmu prostá plná moc vizte odpověď na otázku „*Může být právní zastoupení jen na část sporu?*“), nařídí předseda senátu doručení písemnosti (elektronického dokumentu) pouze jeho zástupci, jen jestliže ho k tomu plná moc výslovně opravňuje, nestanoví-li zákon jinak.¹³⁶

Musí advokát akceptovat online soudní řízení, pokud je akceptoval jeho klient?

Advokát je zástupcem svého klienta, jehož prostřednictvím klient jakožto účastník uplatňuje v řízení svá procesní práva a plní procesní povinnosti. Rozhodnutí, zda akceptovat online soudní řízení či nikoliv, leží výhradně na klientovi jakožto účastníku řízení.

Advokát je v souladu s § 18 odst. 1 zákona o advokacii¹³⁷ oprávněn poskytnutí právních služeb odmítnout.¹³⁸ Pokud však advokát plnou moc přijme, musí se zejména řídit pokyny svého klienta.¹³⁹ Pokyny klienta není vázán pouze tehdy, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem.

¹³⁵ § 50b odst. 1 OSŘ.

¹³⁶ § 50b odst. 3 OSŘ.

¹³⁷ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁸ Advokát zásadně není povinen poskytnout právní služby tomu, kdo o ně žádá. Z hlediska advokátní etiky je však nepochybně vhodné, aby advokát žadateli vysvětlil, z jakého důvodu mu požadované právní služby neposkytne. ČÁP, Petr. § 18 [Určení Komorou]. In: SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, VYCHOPEŇ, Martin, KRYM, Ladislav, PEJCHAL, Aleš a kol. Zákon o advokacii. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 114.

¹³⁹ § 16 odst. 1 zákona o advokacii.

Přijme-li advokát procesní plnou moc k zastupování v online soudním řízení, nebo bude-li mu klientem udělen pokyn tomu, aby jej v rámci takového řízení zastupoval, musí advokát účastníka v online soudním řízení zastupovat.

Může být právní zastoupení jen na část sporu?

Občanský soudní řád rozlišuje mezi zastoupením na základě zákona, zastoupením na základě plné moci a zastoupením na základě rozhodnutí (zejména zastoupení opatrovníkem). Vzhledem k povaze cílového okruhu občanskoprávních řízení (civilních sporů o malé částky) se však zaměříme pouze na zastoupení na základě plné moci udělené advokátovi a obecnému zmocněnci.

Účastník se může dát v řízení zastupovat zástupcem, jež si zvolí.¹⁴⁰ Zástupcem si účastník může vždy zvolit advokáta. Advokátu lze udělit **pouze plnou moc pro celé řízení** (tzv. procesní plná moc¹⁴¹). Procesní plná moc opravňuje advokáta ke všem úkonům v řízení.¹⁴² Pokud si advokát a účastník mezi sebou dohodnou (v rámci mandátní smlouvy či jiné dohody) omezení, jež by mohla působit na tuto plnou moc, vůči soudu a ostatním účastníkům nemá taková dohoda žádné účinky.¹⁴³

Procesní plná moc je ze své povahy všeobecnou (generální) plnou mocí, neboť pověřuje advokáta k provádění různých úkonů, jež nelze předem určit ani co do povahy, ani co do počtu; jediným omezením je soudní řízení, v němž má advokát zmocnitele zastupovat. Není-li plná moc výslovně omezena na řízení před soudem určitého stupně a obsahuje-li obecně formulované zmocnění k podávání opravných prostředků, je advokát oprávněn zastupovat účastníka jak v odvolacím, tak v dovolacím řízení.¹⁴⁴

Z výše uvedeného zejména vyplývá, že advokátovi může být plná moc udělena jen pro určitou část řízení (typicky před soudem prvního stupně, před soudem odvolacím či před

¹⁴⁰ § 24 odst. 1 první věta OSŘ.

¹⁴¹ § 25 odst. 1 OSŘ.

¹⁴² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 1996, sp. zn. 2 Cdon 1081/96.

¹⁴³ SMOLÍK, Petr. § 25 [Zastoupení advokátem]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 102.

¹⁴⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod číslem 37/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

soudem dovolacím).¹⁴⁵ A tedy např. nikoliv pro online vyjednávání nebo mediaci, což jsou velmi časté součásti online soudního řízení. Klient však nemůže platně např. advokátovi omezit přístup k doručovaným dokumentům nebo nemůže platně omezit zastupování advokáta např. jen pro ústní jednání nebo případně videokonferenci.

Účastník řízení může plnou moc vedle advokáta udělit též jiné fyzické osobě, která je plně svéprávná (obecný zmocněnec¹⁴⁶). Takový obecný zmocněnec nemusí mít žádné právnické vzdělání ani určitý dosažený stupeň vzdělání (např. vysokoškolské).

Obecnému zmocněnci lze udělit jak procesní plnou moc (ke všem úkonům v řízení), tak prostou plnou moc, tj. plnou moc jen pro určité úkony^{147,148}. Plná moc pro určité úkony (prostá plná moc) opravňuje k zastupování jen při těch úkonech, které byly v plné moci výslovně uvedeny.¹⁴⁹

5.9 Rozhodnutí

Může soudce u jednoduchých rozhodnutí vydat stručné odůvodnění? Existují pro to pravidla?

Pouze § 169 odst. 2 OSŘ umožňuje vydat rozhodnutí bez odůvodnění: „Vyhotovení každého usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření, návrhu na zajištění důkazu, návrhu na zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví nebo jinému návrhu, jemuž nikdo neodporoval, nebo usnesení, které se týká vedení řízení, anebo usnesení podle § 104a, nemusí obsahovat odůvodnění. Odůvodnění nemusí obsahovat rovněž usnesení, kterým bylo rozhodnuto nikoli ve věci samé, připouští-li to povaha této věci a je-li z obsahu spisu zřejmé, na základě jakých skutečností bylo rozhodnuto; v tomto případě se ve výroku usnesení uvedou zákonná ustanovení, jichž bylo použito, a důvod rozhodnutí.“

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 102.

¹⁴⁶ § 27 OSŘ.

¹⁴⁷ § 28 odst. 1 OSŘ.

¹⁴⁸ SMOLÍK, Petr. § 27 [Zastoupení obecným zmocněncem]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 116.

¹⁴⁹ § 28a odst. 2 OSŘ.

Ve většině jiných případech musí být vždy rozhodnutí odůvodněno, a to pečlivě a s vysvětlením.¹⁵⁰ Soud má povinnost vypořádat se s námitkami účastníků řízení způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti.¹⁵¹ Soudy mají také povinnost vypořádat se se všemi důkazy předloženými účastníky řízení a se vším, co má vztah k projednávané věci, povinností soudu ale není povinen vyhovět všem uplatněným důkazním návrhům účastníků řízení.¹⁵²

Určitou výjimkou jsou ještě případy dle § 157 odst. 3 a 4 OSŘ, které za určitých podmínek, jako je např. bagatelnost věci, umožňují vydání pouze velmi strohého odůvodnění.

Ke stručnému odůvodnění rozhodnutí dále i § 241f odst. 3) o.s.ř.:

„V odůvodnění usnesení, jímž bylo dovolání odmítnuto nebo jímž bylo zastaveno dovolací řízení, dovolací soud pouze stručně uvede, proč je dovolání opožděné, nepřípustné nebo trpí vadami, jež brání pokračování v dovolacím řízení, nebo proč muselo být dovolací řízení zastaveno. Bylo-li dovolání odmítnuto nebo bylo-li dovolací řízení zastaveno, nemusí být rozhodnutí o náhradě nákladů dovolacího řízení odůvodněno.“

Může být soudní rozhodnutí vydáno pouze online? Za jakých podmínek?

Pro vydání rozsudku a jeho vyhlášení dle závěrů učiněných v teoretické části nejsou kladeny zásadní překážky a za splnění určitých požadavků je dle našeho názoru rozhodnutí a vyhlášení sporu online možné (podmínky jsou obecně stanoveny především v § 156 a násl. OSŘ pro rozsudky, které považujeme za dostatečně charakteristické a nejvíce komplexní v rámci této posuzované problematiky). Pro účely plného využití uvažovaného online soudu je nicméně zásadní orientovat se dále rovněž i na interní předpisy a metodiky této instituce a jednotlivé otázky konkrétněji uchopit a popsat tak, aby byly určité.

¹⁵⁰ Viz Nález Ústavního soudu ze dne 24.11.2016, sp. zn. II. ÚS 2588/16.

¹⁵¹ Viz nález Ústavního soudu ze dne 29.8.2017, sp. zn. III. ÚS 593/17, nález Ústavního soudu ze dne 3.10.2006, sp. zn. I. ÚS 74/06.

¹⁵² Viz Nález Ústavního soudu ze dne 3.10.2006, sp. zn. I. ÚS 74/06.

Lze zveřejňovat vydaná rozhodnutí?

K této otázce se vyjadřujeme komplexněji v následujícím bodě.

Pokud ano, jsou předepsaná pravidla anonymizace/pseudonymizace rozhodnutí před zveřejněním?

Ke zveřejňování soudních rozhodnutí v databázích dostupných online v současné chvíli dochází stále poměrně omezeně,¹⁵³ a to i navzdory nové zákonné povinnosti prakticky všech soudů zveřejňovat vybraná rozhodnutí v databázi. Standardně jsou zveřejňována rozhodnutí vrcholných soudů (Ústavní soud České republiky, Nejvyšší soud České republiky a Nejvyšší správní soud a další).¹⁵⁴ Ministerstvo spravedlnosti pak na stránkách zveřejňuje obecné statistiky z oblasti justice.¹⁵⁵ Zveřejnění soudních rozhodnutí je právním řádem upraveno zejména ve smyslu publikace v příslušných sbírkách.¹⁵⁶ Zveřejňování v databázích je zvlášť upraveno pro krajské, okresní a vrchní soudy, proto dochází k zveřejňování u vrcholných soudů izolovaně. Ústavní soud a Nejvyšší správní soud standardně zveřejňuje všechna svá rozhodnutí, Nejvyšší soud jejich většinu. „V písemné podobě vychází Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, výběr rozhodnutí pro tuto sbírku provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud rovněž aplikuje vyhlásování vybraných rozsudků na elektronické úřední desce soudu na webových stránkách (podle občanského soudního řádu a trestního řádu).“¹⁵⁷

¹⁵³ K problematice a situaci v České republice viz například HARAŠTA, Jakub, Jakub MÍŠEK, Monika HANYCH, Pavel LOUTOCKÝ, Michal MALANÍK, Jaromír ŠAVELKA, Markéta ŠTĚPÁNKOVÁ a Matěj MYŠKA. Rozměry citací v právu a anotační konvence. Revue pro právo a technologie. Masarykova univerzita, 2017, roč. 8, č. 15, s. 51-73. ISSN 1804-5383. doi:10.5817/RPT2017-1-4. S. 152 a násl.

¹⁵⁴ K tomu viz <https://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>, https://www.nsound.cz/Judikatura/ns_web.nsf/WebSpreadSearch a <http://www.nssoud.cz/main0col.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&pageSource=0>

¹⁵⁵ <https://justice.cz/web/msp/statisticke-udaje-z-oblasti-justice>

¹⁵⁶ Zmíněna je například v případě Ústavního soudu publikace v § 57 a §58 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, v případě Nejvyššího soudu v § 24 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, v případě Nejvyššího správního soudu pak v § 18 zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁷ Publikace soudních rozhodnutí. Právní úprava a praxe, ve státech Evropské unie [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Parlamentní institut [vid. 2021-09-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=81959>

Samotné zveřejňování soudních rozhodnutí nižších soudů v databázích je nově již zákonem upraveno, dostupnost je pořád velmi problematická (typicky je možno soudní rozhodnutí získat na základě žádosti o poskytnutí informace). Je nicméně nutno podotknout, že situace se postupně alespoň částečně mění, kdy začínají být některá rozhodnutí nižších soudů zveřejňována také na portálu eJustice¹⁵⁸, ovšem prozatím stále jen v testovacím režimu.¹⁵⁹ Hlavní problém je tak zejména v nevhodném procesní nastavení (ne)vedoucím ke zveřejňování soudních rozhodnutí, stejně tak jako technické zázemí a nezbytné kroky k tomu vedoucí ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky včetně potřebných úvah o explicitní právní úpravě směřující k publikaci rozhodnutí.

Pseudonymizace soudních rozhodnutí v online databázích se v současné chvíli řídí instrukcí č. 5/2020 Ministerstva spravedlnosti ze dne 8. září 2020, č. j. 16/2020-ODKA-MET, kterou se mění instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 20. června 2002, č. j. 20/2002-SM, kterou se upravuje postup při evidenci a zařazování rozhodnutí okresních, krajských a vrchních soudů do systému elektronické evidence soudní judikatury, ve znění pozdějších předpisů. Zde je rovněž v souvislosti s aktuální právní úpravou ochrany osobních údajů¹⁶⁰ (ale nejen tou) stanoven rozsah a potřeby, jakým způsobem je nutno anonymizovat dostupná soudní rozhodnutí. Pseudonymizaci tak podléhají dle § 2b této instrukce v případě fyzických osob například jméno, příjmení, bydliště, datum narození/rodné číslo, čísla dokladů a účtů, telefonní čísla, IP adresa, zvláštní kategorie osobních údajů a další. Pro právnickou osobu se pak jedná o název, identifikační údaje, čísla účtu a obdobné, IP adresa a stejně tak jako pro fyzické osoby rovněž například spisová značka insolvenčního řízení či obchodní tajemství.

Kdo má kontrolu nad zveřejněnými rozhodnutími?

Kontrola a zveřejnění rozhodnutí je na každém ze soudů, je to tedy i jejich odpovědnost. Zvláštní otázkou je pak vlastnictví vytvořené databázi rozhodnutí, které by v ideálním

¹⁵⁸ <https://www.justice.cz/?clanek=startuje-plosne-zverejnovani-soudnich-rozhodnu-1>

¹⁵⁹ Rozhodnutí jsou dostupná zde: <https://rozhodnuti.justice.cz/SoudniRozhodnuti>

¹⁶⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

případě mělo zůstat soudům a ne subjektu který databázi vytvořil (v případě, že se jedná o subjekt odlišný od osudu).

5.10 Jednání o smíru

Mají v některých případech u civilních sporů strany povinnost se nejprve pokusit o smír, před podáním žaloby?

Ne, tato povinnost v rámci českého právního řádu není zakotvena, až v průběhu soudního řízení může být využito mediace v rozsahu 3 hodin. Dle § 100 odst. 2 OSŘ vedené dle zákona o mediaci. *„Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídít první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídít po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.“* Tato možnost však dle našeho názoru naprosto nevyužívá potenciál mediace a obecně možností nezávazného řešení sporů online a nepodporuje úvahy o změně architektury směřující k online soudu.

Může ministerstvo nebo soud pro určitý typ sporu (např. pro Experiment) nařídít stranám nejprve projít modulem vyjednávání na online platformě soudu, před nařízením jednání/podáním žaloby?

Zde jsme toho názoru, že nikoli, jelikož žaloba závazně iniciuje řešení sporu soudem, ten by měl dle zákona být oprávněn přistoupit k alternativám, ty ale nejsou dostatečně zakotveny (například využití negociace, viz výše uvedená úprava mediace, atp.).

Pokud se strany nedohodnou, může mít soudce přístup k podáním stran v rámci vyjednávání nebo mediace? Pokud ano, za jakých podmínek?

Vzhledem k tomu, že možnost takového alternativního řízení není dána, tak pokud vyjednávání mezi stranami probíhalo, tak ty jej mohou maximálně přiložit jako podklad / důkaz pro vedení soudního řízení a posuzování sporu. Obecně by je však soudce neměl

brát v potaz, jelikož je vázán výhradně zákonem. Podstatné pro soudcovo rozhodnutí však mohou být při rozhodování o přiznání nákladů.

5.11 Další specifické otázky

Mohou soudci a soudní úředníci pracovat z domova?

Ano. Obecně neexistuje předpis, který by dané zakazoval a mnohé soudy přešly na práci z domu za pandemie COVID-19. Zavedení home office je zřejmě k dispozici u každého ze soudů. Tuto odpověď máme ověřenou se zaměstnanci některých soudů.

Do jaké míry mohou soudci využívat automatizované asistenční nástroje?

Současná právní úprava se nijak nevěnuje otázce možného zapojení asistenčních automatizovaných nástrojů do činnosti soudce. Obecně možno říci, že jejich využívání nebude zřejmě úplně vyloučeno, otázka míry, v jaké jsou přípustné bude zřejmě limitována různými požadavky na výkon soudnictví, která jsou minimálně reprezentována právem na spravedlivý proces, i když to je spíše limitem kvality takovýchto systémů, než-li jejich obecného užití. V současné době máme k dispozici nálezy Ústavního soudu II. ÚS 2522/19, který, i když spíš neurčitě, označuje automatizované odůvodnění za porušení práva na spravedlivý proces. Naproti tomu se již v současné době na některých soudech využívá aplikace APSTR, která generuje formulářová odůvodnění některých druhů rozhodnutí a její využití by se mělo dále rozšiřovat i na další soudy, včetně Nejvyššího soudu ČR. Užití tohoto systému zatím nebylo předmětem soudního přezkumu, lze se však domnívat, že jeho užití spíše nebude problémem. Limitace jsou tedy ještě nevyřešenou otázkou, i s ohledem na neurčitý vývoj technologií a jejich implementace. Obecně však jakékoli asistenční systémy nesmějí narušovat právo na spravedlivý proces, či jiné obecné zásady soudnictví a právního státu obecně.

Mohou soudci používat AI – jaké jsou technologické limity/ strojové učení?

Viz předchozí otázka. Technologie strojového učení, resp. umělé inteligence lze využít v různé míře, v různých momentech sporu, od čeho se bude zřejmě vyvíjet i jejich možná

přípustnost. Současná právní úprava se této problematice konkrétně nevěnuje a tato otázka bude s největší pravděpodobností zodpovězena až rozhodovací praxí při zavedení některé konkrétní technologie. Ty by však měli pořád dbát obecných zásada a základních práv.

Představuje zavedení online soudnictví riziko vyloučení z přístupu k soudu pro některé skupiny obyvatel?

Experiment, jenž je předmětem studie, má představovat pouze určitý druh alternativy ke „klasickému“ soudnictví, jehož systém zůstává plně zachován, tudíž i skupiny obyvatel jenž bychom mohli označit za digitálně vyloučené, mají zachován přístup ke soudu v plném rozsahu. Nadto je možné výhledově, při rozšiřování eJustice, uvažovat nad různými access pointy, kterých zřizování by mělo jít ruka v ruce s rozšiřováním služeb eGovernmentu, pro který je tento problém také podstatný. Jako určitý zárodek takovýchto služeb můžeme uvést právě CzechPoint, nebo se inspirovat „asistenční službou“ jenž nabízí CRT.

Je vhodné zavést pro spory o nízké částky předpokládaný termín rozhodnutí v první instanci?

Lhůty pro rozhodnutí v (civilním) soudnictví se mají odvíjet od náročnosti předmětu sporu, obecně však platí zásada včasnosti rozhodnutí. I když je možné předpokládat, že spory o nízké částky budou svou povahou jednodušší, zavést přesnou lhůtu pro jejich rozhodování by zřejmě nebylo jednoduché i s ohledem na další agendu soudů. Východiskem je proto se spolehnout na obecnou zásadu včasnosti rozhodnutí, která se soudcům ukládá, jako i na jejich vůli zbytečně (se) nezdržovat s jednoduchými případy.

Je nyní třeba souhlasu obou stran se zpřístupněním informací o vyjednávání nebo mediaci před soudním sporem? Je to nějak řešeno nyní? Mělo by se to upravit jinak pro online řízení?

Tato otázka je v současnosti řešena v zákoně o mediaci,¹⁶¹ dle kterého je mediátor vázán mlčenlivostí, které ho můžou zbavit pouze obě strany mediace/sporu. Obecně se informace o průběhu mediace soudům nezvyknou zpřístupňovat, jelikož ti jsou vázány při svém rozhodování pouze zákonem. Z tohoto pohledu pak zřejmě nebude důvod současnou úpravu v této otázce měnit.

Může být (a jak) vytvořený nový soud nebo quasi soud, který bude znamenat experiment v přístupu občanů k soudní spravedlnosti (online soud) a bude součástí soustavy soudů?

Odpověď na tuto otázku je dvojitá, resp. závisí od koncepce „nového“ soudu. Úrovně soudní soustavy jsou definovány v čl. 91 Ústavy ČR. Ustavení online soudu jako samostatného by tedy zřejmě vyžadovalo změnu, resp. rozšíření tohoto ustanovení. Druhý odstavec tohoto článku však uvádí, že organizaci stanoví zákon. Tzn. že zákonem se zřizují ku příklad konkrétní „organizační jednotky“ soudů. Je tedy zřejmě možné uvažovat o zřízení online soudu zákonem, pokud by se působností a pravomocemi neodlišoval od soudu v některé ze zavedených úrovní, tedy jakýsi online okresní soud. Na jiné, než zákonné úrovni si pak spíše nelze představit vznik online soudu takovým způsobem, aby byl plnohodnotným soudem, tak jak o významu tohoto slova uvažujeme dnes.

Pokud by mělo být pro nějaké spory online řízení pro strany povinné, jaké by měly být z této povinnosti výjimky?

Jedno z omezení, o kterém lze uvažovat a můžeme se u něj inspirovat i jinde ve světě (například Civil Resolution Tribunal v Kanadě) je omezení hodnotou sporu. Podobně jako zmiňovaný CRT by bylo na místě uvažovat i o omezení s ohledem na předmět řízení jako taký. Z našeho pohledu se takovéto konání hodí spíše v majetkových věcech, případně věcech, při kterých se standardně nemusí nařídit ústní projednání, tedy kupříkladu ve věcech které lze v plném rozsahu prokázat listinnými důkazy. Abychom uvedli příklad z opačného konce spektra, teda civilní případy, kde to naopak není vhodné, jsou pak

¹⁶¹ § 9 zákona o mediaci.

otázky svéprávnosti, či velké množství otázek rodinného práva, zejména pak těch, kde soudcům náleží zjišťovat názor maloletého.

Pokud by mělo být online řízení povinné, je třeba pro toto řízení zrušit, resp. změnit tzv. kontumační rozhodování? Jak?

Spíše ne, pokud budou zachovány stávající nároky a postupy, tedy pokud žalovaný nereaguje na kvalifikovanou výzvu. Současný § 114b OSŘ je koncipován tak, že soud vyzývá stranu k vyjádření v případě, že nesouhlasí s tvrzením žalobce, tudíž nereagování na takovou výzvu zakládá fikci souhlasu a jedná se o nástroj zefektivnění soudního jednání, případně jako nástroj vůči jednoduchým obstrukcím. Při takovéto koncepci nevidím důvod, aby byla tato úprav měněna, či neaplikována v případě online soudu.

Může soudce nařídit online jednání, i když jedna ze stran nechce?

Otázkou je jakým způsobem by byla nastavena možná budoucí úprava online soudnictví. Za současného stavu, vycházejí z úpravy §115a OSŘ a dispozitivní zásady civilního sporu, je možné přepokládat, že by si přesun sporu do online prostředí žádal souhlasu obou stran.

Může soudce nařídit, aby se strany pokusily nejprve o mediaci?

Soud nemůže nařídit mediaci, jednalo by se možná o porušení práva na přístup k soudu, nebo aspoň prolomení dispoziční zásady. Soud však může nařídit první setkání se zapsaným mediátorem, které však nemusí mít výsledek, nebo pokračování. V případě, že se na něj strany nedostaví, hrozí jim sankce (jen) v podobě nepříznání nákladů řízení.

Může soudce brát v úvahu mediaci nebo vyjednávání mezi stranami prostřednictvím soukromé (tedy ne veřejné) online platformy?

Mediace je vykonávána dle zákona zapsaným mediátorem, tedy něco jako „soukromí“ mediátor dle mého v současnosti neexistuje. Na druhou stranu, přijdou-li strany

jakýmkoli způsobem k dohodě, třeba prostřednictvím třetí (soukromé) osoby, může být tato předložena soudu ke schválení jako dohoda o smíru.

Je možné za současného stavu legislativy zavést online řešení některých sporů? Pro jaké spory a za jakých podmínek by to bylo nejvhodnější?

Z předchozí analýzy vyplývá, že již za současného stavu by bylo možné, nejméně pro určitý druh jednání, zřídit online soud, nebo aspoň zavést možnost online projednání takovýchto sporů. Mělo by se dle analýzy jednat zejména o majetkové spory v civilním řízení s nízkou hodnotou (kupř. do 4.000 Kč), kterých je v současné době velmi mnoho a jejich řešení dosavadním způsobem zbytečně zatěžuje soudy a soudce. Lze si také pro potřeby Experimentu a jeho dalšího vyhodnocení představit zavedení online řízení jen u jednoho vybraného soudu. Beze změny současné právní úpravy by si však využití online jednání před tímto soudem, i ve vybraném omezeném okruhu sporů, vyžádalo výslovné odsouhlasení zúčastněných. Jedná se však o doporučení k širší diskusi.